UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Kristýna Svatá

Fotografie v časopise Respekt

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Kristýna Svatá**
Vedoucí práce: **PhDr. Alena Lábová**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

SVATÁ, Kristýna. *Fotografie v časopise Respekt.* Praha, 2011. 52 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Alena Lábová.

Abstrakt

Bakalářská práce „Fotografie v časopise Respekt“ se zabývá zacházením s fotografiemi v tomto periodiku. Důraz je kladen na první pololetí roku 2006, kdy týdeník vycházel v novinové podobě, a na první pololetí roku 2008, kdy se jeho formát změnil na časopisový.

Cílem práce je komplexně popsat, jak se s fotografickým materiálem v redakční praxi týdeníku Respekt nakládá. Práce se nesoustředí pouze na výsledné fotografie, které čtenář v tisku uvidí – sleduje i, co stojí za jejich vznikem a co se s nimi děje před samotným publikováním. Představuje práci fotografa i obrazové redaktorky a jejich spolupráci s píšící částí redakce. Dalším sledovaným bodem je analýza čísel 1 – 26 z roku 2006 a 1 – 26 z roku 2008. Tato analýza demonstruje změny v oblasti fotografického obsahu týdeníku, které souvisely se změnou formátu a tím pádem i s novými možnostmi pro rozvoj fotografie.

Analytická část práce bude uvedena kapitolami, představujícími historii i současnou podobu časopisu Respekt, další z kapitol se věnuje teoretickému vymezení žurnalistické fotografie a její žánrové klasifikaci.

Abstract

Bachelor thesis „The Photography in the Respekt magazine” deals with using photographies in this medium. It emphasizes the period of the first half of the year 2006, when the magazine serialized as a broadsheet, and the period of the first half of the year 2008, when it changed its format to the magazines’ one.

The purpose of this thesis is to subscribe, how the redaction deals with the pictorial part of the magazine’s content – it observes what is behind the creation and what

happens with pictures before they are published. It subscribes the role of the photographer and the picture editor as well. The next issue, which is pointed out, is the analysis of the photographic content in both periods under consideration. It shows changes which were connected with the formats' change, with new possibilities for photography in the magazine.

This analytical part of my thesis is led by the chapters which present the history and the contemporary version of the Respekt magazine. The next chapter deals with photojournalism and its classification.

Klíčová slova

Respekt, žurnalistická fotografie, fotožurnalistika, fotograf, obrazová redaktorka, kvantitativní obsahová analýza.

Keywords

Respekt magazine, journalism photography, photojournalism, photographer, photo editor, content analysis.

Rozsah práce: 67 712 znaků.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. května 2011 Kristýna Svatá

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní doktorce Aleně Lábové za pomoc, které se mi od ní dostalo při konzultování práce. Dále bych chtěla poděkovat fotografovi časopisu Respekt Matěji Stránskému a obrazové redaktorce tohoto periodika Kateřině Malé za poskytnutí rozhovoru.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Projekt bakalářské práce

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT:

Příjmení a jméno diplomanta: **Svatá Kristýna**	**Razítko podatelny:**
Imatrikulační ročník diplomanta: **2007**	
E-mail diplomanta: **kristyna.svata@seznam.cz**	
Studijní program/studijní obor: **Mediální a komunikační studia/Žurnalistika**	

Předpokládaný název práce v češtině:
Fotografie v časopise Respekt

Předpokládaný název práce v angličtině:
Photography in Respekt magazine

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: *ZS 2012*):
(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)
LS 2010

Jedná se o téma (zakřížkujte platnou odpověď)**:**
navrhované studentem ☒
z nabídky IKSŽ ☐ **Příjmení a jméno pedagoga, který téma vypsal:**

Pedagog, s nímž byly teze konzultovány (příjmení, jméno, pracoviště – vzor: *Bednářová, Petra, KŽ IKSŽ UK FSV*)**:**
Lábová, Alena, KŽ IKSŽ UK FSV

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků)**:**
Fotografie v časopise Respekt je v kontextu české reportážní fotografie od počátku výjimečná. Redakce vždy spolupracovala s fotografy dokumentaristy, jejichž práce je charakteristická hlubším pohledem na focené téma, jejich příprava a znalost tématu se pak odráží na výsledné fotografii. Analýzou fotografií v týdeníku Respekt se pokusím dokázat, že fotografie pořízené redakčními fotografy časopisu Respekt jsou jiné než v jiných časopisech. Součástí mé práce bude i popis procesu vzniku fotografie - od přípravy fotografa po úpravu fotografií. Kromě současné podoby fotografie v týdeníku bych chtěla zaznamenat ve své práci i její vývoj - s důrazem na září 2007, kdy se změnil formát týdeníku z novinové podoby na podobu časopiseckou.

Zdůvodnění výběru tématu práce, včetně stručného popisu řešení nejvýznamnějších otázek vztahujících se k tématu v odborné literatuře oboru (rozsah max. 1000 znaků)**:**
Ačkoli není časopis Respekt apriori obrazové médium, fotografie v něm není podceňována a je jí od počátku věnováno hodně prostoru. Nehledí se pouze na obsahovou stránku fotografií, pro redakci je důležitá i stránka obrazová. Fotografie nevznikají v takové časové tísni, jako je tomu v denících, navíc v Respektu našli uplatnění kvalitní fotografové dokumentaristé. Fotografie si v týdeníku váží, což se odráží na její kvalitě.
Novinářské fotografii a analýzám je zatím v české teoretické literatuře věnováno málo pozornosti. V současné době teprve vznikají rigorózní práce, které se snaží aplikovat obrazovou analýzu na českou novinářskou fotografii.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu)**:**

1. ÚVOD - stručná charakteristika práce. Položím si zde základní otázky, na něž bych chtěla ve své práci odpovědět.

2. CHARAKTERISTIKA ČASOPISU RESPEKT - popis současné podoby týdeníku a jeho historie.

3. TEORETICKÉ VYMEZENÍ REPORTÁŽNÍ FOTOGRAFIE

4. FOTOGRAFIE V ČASOPISE RESPEKT

4.1 Fotografie před změnou formátu a po ní - v této podkapitole shrnu, jaké postavení měla fotografie v týdeníku do září roku 2007 (tedy v období, kdy týdeník vycházel v novinové podobě) a jak se její postavení změnilo po změně formátu.

4.2 Práce fotografa - na základě rozhovoru s fotografem týdeníku Respekt popíši, jak se fotograf na svou práci připravuje, co je jeho úkolem.

4.3 Práce obrazové redaktorky - na základě rozhovoru s obrazovou redaktorkou definuji její práci v týdeníku Respekt.

4.4 Práce s fotografiemi - v této podkapitole popíši, co se děje s fotografií, než ji čtenář uvidí. Zmíním úpravy, které fotografové používají, zabývat se budu i popisky, které se de facto stávají součástí fotografie.

4.5 Fotoreportáže - obsahová a obrazová analýza fotografií v týdeníku Respekt.

5. ZÁVĚR - shrnutí práce.

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován) **a postup (technika) při jeho zpracování:**

Výzkumný vzorek své práce omezím na čísla časopisu Respekt, jež vyšla v období leden - červen 2006 a leden - červen 2008.

Ve své práci použiji pro analýzu fotografií metodu obsahové obrazové analýzy podle Thea van Leeuwena a Gunthera Kresse. Metodu hloubkových rozhovorů s fotografy a obrazovou redaktorkou týdeníku použiji na to, abych zjistila, jak v redakci s fotografií pracují. Dále použiji obsahovou analýzu vybraných čísel Respektu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků)**:**

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan: Úvod do studia médií, Brno : Barrister & Principal, 2003.

Publikace přináší podrobný rozbor světa médií, autoři věnují pozornost i jeho vlivu na společnost a na jedince. Část knihy je věnována i popisu české mediální scény.

HORTON, Brian: Associated Press guide to photojournalism, New York : McGraw-Hill, 2001.

Autorem publikace je známý fotograf agentury Associated Press. Na základě svých zkušeností poodhaluje pozadí vzniku novinářské fotografie, tvůrčí proces, který stojí za výslednou fotografií.

CHUCHMA, Josef: Tomki Němec, Praha : Torst, 2007.

Monografie věnovaná tvorbě Tomki Němce, současného fotografa týdeníku Respekt. Publikace obsahuje zejména černobílé dokumentární fotografie z 80. let 20. století.

JEWITT, Carey; VAN LEEUWEN Theo: Handbook of visual analysis, London : Sage Publications, 2002.

Příručka slouží jako základní návod pro práci s vizuálními daty v sociálních vědách – ať již se jedná o média a komunikační studia, sociologii, antropologii, vzdělávání či psychoanalýzu.

KOBRÉ, Kenneth: Photojournalism : The Professionals' Approach, Amsterdam : Focal Press,

2004.

Autor se v knize zabývá fotožurnalistikou, zachycuje ji v průběhu celého jejího vývoje. Navíc zmiňuje i určitá úskalí práce fotožurnalisty a snaží se dávat začínajícím fotografům rady.

KRESS, Gunther; VAN LEEUWEN Theo: Reading images : the grammar of visual design, London : Routledge, 1996.

Publikace se zabývá pravidly vizuálního designu – autoři sledují především barvy, perspektivu, orámování a kompozici na dětských kresbách, ilustracích, knihách i na novinářských fotografiích. Z této knihy budu vycházet při obsahové obrazové analýze fotografií časopisu Respekt.

LESTER, Paul M.: Visual communication : images with messages, Belmont : Thomson Wadsworth, 2006.

Kniha Paula Lestera zdůrazňuje význam vizuální komunikace, kterou staví na minimálně srovnatelnou úroveň s komunikací verbální. Vizuální vnímání se uplatňuje ve všech formách komunikace – např. v grafickém designu, fotografii, televizi či v interaktivních médiích.

PARRISH, Fred: Photojournalism: an Introduction, Belmont: Wadsworth 2002.

Úvod do novinářské fotografie ukazuje začínajícím fotografům, jak komunikovat se čtenáři skrz fotografii.

ROSE, Gillian: Visual methodologies : an introduction to the interpretation of visual materials, London : Sage, 2007.

Úvod do studií a interpretace vizuální kultury. Jednotlivé kapitoly zobrazují a posuzují různé metody ke zkoumání vizuálních materiálů. Mezi zkoumané metody patří například obsahová obrazová analýza a kompozice.

SILVERIO, Robert: Karel Cudlín, Praha : Torst, 2001.

Monografie věnovaná tvorbě Karla Cudlína, současného fotografa časopisu Respekt. Publikace obsahuje Cudlínovy černobílé dokumentární fotografie z Ukrajiny, Izraele a Prahy – většina z nich pochází z 80. a 90. let 20. století.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

ČERNÁ, L. (2008): bakalářská diplomová práce Vývoj grafické proměny týdeníku Respekt v letech 1990-2007. Praha: Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, UK FSV.

VOJTĚCHOVSKÁ, M. (2000): diplomová práce Etické aspekty novinářské fotografie v éře nových technologií . Praha: Univerzita Karlova, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, UK FSV.

Datum / Podpis studenta

……

<table>
<tr><td colspan="4">TUTO ČÁST VYPLŇUJE INSTITUT:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vyjádření IKSŽ: Vedení IKSŽ teze projednalo na svém zasedání dne ……. s tímto výsledkem:</td><td>Schváleno ☐

Neschváleno ☐</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Důvody případného neschválení práce</td><td colspan="2">Téma je již zpracované ☐
Špatně formulované téma a cíl ☐
Špatně zvolená metoda práce ☐
Nedostatečná rešerše literatury ☐
Nevhodně zvolené prameny ☐
Nedostačující úroveň tezí ☐
Jiné ……..
……..
……..</td></tr>
<tr><td>Navržený vedoucí práce</td><td>Souhlas vedoucího práce navrženého vedením institutu</td><td>Příjmení a jméno

……</td><td>Datum /Podpis

……..</td></tr>
<tr><td colspan="2">Návrhy na konzultanty (v případě, že takové návrhy z jednání vedení IKSŽ vyplynou)</td><td>Příjmení a jméno

……</td><td>Příjmení a jméno

……</td></tr>
<tr><td colspan="2">Schválené teze převzal/a student/ka</td><td>Příjmení a jméno

……</td><td>Datum /Podpis

……..</td></tr>
<tr><td colspan="2">Návrhy na oponenta: Vedení IKSŽ na svém zasedání dne ……. navrhlo, aby předloženou práci oponoval/a:</td><td>Příjmení a jméno

……</td><td></td></tr>
</table>

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT **VYTIŠTĚNÉ** (včetně části, kterou vyplňuje institut!), **PODEPSANÉ** A VE **DVOU** VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV.
PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI **VYZVEDNOUT** V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A **NECHAT VEVÁZAT** DO DIPLOMOVÉ PRÁCE.

Obsah

ÚVOD ... **2**

1. CHARAKTERISTIKA ČASOPISU RESPEKT ... **4**

1.1 Historie časopisu Respekt ... *4*
1.2 Současná podoba časopisu Respekt ... *7*

2. TEORETICKÉ VYMEZENÍ ŽURNALISTICKÉ FOTOGRAFIE ... **7**

2.1 Žánrová typologie žurnalistické fotografie ... *9*
2.1.1 Reportážní fotografie (Fotografická aktualita) ... *10*
2.1.2 Fotoreportáž ... *11*
2.1.3 Portrét ... *12*
2.1.4 Feature fotografie ... *12*
2.1.5 Sportovní fotografie ... *13*
2.1.6 Ilustrační fotografie ... *13*

3. FOTOGRAFIE V ČASOPISE RESPEKT ... **13**

3.1 Fotografie před změnou formátu a po ní ... *14*
3.2 Práce fotografa ... *15*
3.2.1 Výběr tématu a jeho zpracování ... *16*
3.2.2 Příprava fotografa ... *17*
3.2.3 Nezajímavý materiál ... *17*
3.2.4 Čas ... *18*
3.2.5 Množství pořízených fotografií ... *18*
3.2.6 Předvýběr ... *19*
3.2.7 Úkol fotografa ... *19*
3.3 Práce obrazové redaktorky ... *20*
3.3.1 Fotografie z archivů a agentur ... *21*
3.3.2 Výběr fotografií ... *21*
3.4 Práce s fotografií ... *22*
3.4.1 Úpravy fotografií ... *22*
3.4.2 Ořezávání fotografií ... *23*
3.4.3 Popisky k fotografiím, jejich umístění, sled ... *23*

4. KVANTITATIVNÍ OBSAHOVÁ ANALÝZA ... **24**

4.1 Kvantitativní obsahová analýza vybraných čísel časopisu Respekt ... *24*
4.2 Závěr kvantitativní obsahové analýzy ... *31*

ZÁVĚR ... **32**

SUMMARY ... **33**

POUŽITÁ LITERATURA ... **35**

SEZNAM PŘÍLOH ... **38**

PŘÍLOHY ... **39**

Úvod

Téma své bakalářské práce Fotografie v časopise Respekt jsem si vybrala na základě mého zájmu o kvalitní novinářskou fotografii. Toto téma mě ve skutečnosti zaujalo již před dvěma lety, kdy jsem na něj zpracovávala klauzurní práci.

Respekt je jedním z mála českých zpravodajských periodik, která dávají fotografii zřetelný prostor a zároveň dbají na její kvalitu. Na první pohled je zřejmé, že fotografie v týdeníku publikované nejsou snímky pořízenými bez hlubšího zamyšlení. To platí i pro starší ročníky týdeníku Respekt – postavení fotografie v týdeníku je v kontextu českých novinářských snímků od počátku výjimečné. Redakce vždy spolupracovala s fotografy dokumentaristy, jejichž práce je právě hlubším pohledem na fotografované téma charakteristická. Po změně formátu navíc vzrostl i počet možností, jak čtenáři předložit kvalitní fotografie – co se spíše technické než obsahové stránky týče.

Na tuto změnu a porovnání obou formátů se zaměřím v praktické části své bakalářské práce. Kvantitativní obsahovou analýzou porovnám fotografie, jež byly publikovány v týdeníku Respekt v prvním pololetí roku 2006 (tedy v době, kdy Respekt vycházel v novinové podobě) a fotografie, jež byly publikovány již v časopisovém formátu v prvním pololetí roku 2008. Analýza by měla ukázat, jak redakce využila nových možností, které jí časopisový formát přinesl. Ačkoli změny jsou na první pohled spíše technického rázu (barevný tisk, kvalitní papír…), vybízí přesto redakci k vylepšení práce s obrazovým materiálem jako celku. Pomocí kvantitativní analýzy porovnám daná období a demonstruji na nich, jak se změnila obrazová profilace týdeníku, jeho posun k rozšiřování práce s fotografií, s jednotlivými snímky i s fotoreportážemi, i odklon od práce s agenturními snímky. Oproti původní představě, jež je uvedená v tezi bakalářské diplomové práce, jsem vzorek zkoumaných fotografií rozšířila z fotoreportáží na veškeré publikované fotografie, jež splňovaly mnou stanovená kritéria. K tomuto kroku jsem se uchýlila, neboť se v týdeníku nevyskytoval dostatečný počet fotoreportáží na to, aby kvantitativní obsahová analýza byla relevantní.

Další změnou oproti tezi bakalářské práce je vynechání obsahové obrazové analýzy fotoreportáží týdeníku, na nichž jsem měla dokazovat odlišnost kvality fotografického obsahu týdeníku Respekt od kvality fotografického obsahu jiných týdeníků. K této části práce bych se ráda vrátila v rámci magisterské diplomové práci, až si lépe osvojím analytické postupy.

Následujícím tematickým okruhem bakalářské práce je popis redakční práce s fotografií v Respektu. Je zřejmé, že fotografie si v časopisu váží, ačkoli texty jsou stále ve většině případů dominantním sdělovacím prostředkem. Na základě hloubkových rozhovorů s fotografem týdeníku Matějem Stránským a s obrazovou redaktorkou Kateřinou Malou popíši vztah mezi obrazovou a píšící částí redakce, proces vzniku výsledné fotografie a s ním spojenou práci fotografa a obrazové redaktorky.

Zmiňovaným kapitolám předchází kapitola věnovaná charakteristice týdeníku Respekt a kapitola vymezující kategorii novinářské fotografie a její další klasifikaci. Oproti tezi bakalářské práce zde nastává změna poslední – teoretickou kapitolu jsem rozšířila o veškeré žánry žurnalistické fotografie, nezabývám se tedy jen reportážní fotografií. Teoretickou část žánrové typologie novinářské fotografie rozšiřuji v souladu s rozšířením analytické části práce.

1. Charakteristika časopisu Respekt

1.1 Historie časopisu Respekt

První číslo týdeníku Respekt vyšlo 14. března 1990. Respekt měl však svého předchůdce v podobě listu Informační servis, který začal vycházet krátce po Sametové revoluci – na konci listopadu 1989.

Redakci Informačního servisu představovali tvůrci předlistopadových undergroundových časopisů Revolver Revue a Sport. Tito chtěli formou nového deníku podávat nezkreslené, necenzurované a aktuální informace – podle čehož nově vzniklý časopis také pojmenovali. Vydavatelem listu se stalo družstevní nakladatelství a vydavatelství Nezávislé tiskové středisko (dále jen NTS). Zpočátku pracovala redakce v bytě Alexandra Vondry[1], již po pár dnech se ale stěhovala do lépe vyhovujících prostor v galerii U Řečických ve Vodičkově ulici. Od prosince sídlila v Bolzanově ulici, kde setrvala i jakožto redakce časopisu Respekt. V letech 1995 až 1998 si našla redakce útočiště v Sokolovské ulici, od roku 1998 sídlí v Křemencově ulici (Černá, 2008; Šídlo, 1995).

Do konce listopadu 1989 vycházely v Informačním servisu spíše krátké zprávy, které informovaly o aktuálním dění, čemuž odpovídala i forma listu – první čísla vychází na dvou oboustranně popsaných listech formátu A4, které noviny příliš nepřipomínají.

První velkou změnu zaznamenal Informační servis na počátku roku 1990. Z ne příliš obsáhlého deníku se stal osmistránkový týdeník, který kromě aktuálních informací přinášel i reportáže, komentáře a rozhovory. Touto dobou se začalo i přemýšlet o novém názvu listu a o vzniku „staronových" novin. Důvod, proč se vedení redakce nakonec rozhodlo k tomuto kroku, je vysvětlen čtenářům v 51. čísle Informačního servisu, které bylo zároveň prvním číslem časopisu Respekt. Píše se v něm, že Informační servis si za čtyři měsíce své existence získal jisté renomé, solidní náklad, okruh příznivců i (převážně anonymních) nepřátel a vytvořil si i určitý profil. Přesto však byla nutná změna. *„Informační servis si vynutila potřeba okamžiku, 21. listopadu, kdy vyšlo první číslo, byla zapotřebí každá pravdivá informace, která prolamovala blokádu oficiálního tisku a pomáhala lidem orientovat se v často nepřehledné situaci. Jak se doba vyvíjela,*

[1] Alexandr Vondra, současný ministr obrany, byl v té době mluvčím Charty 77.

měnila se plynule i tvář našeho listu, a to ve prospěch komentovaného zpravodajství, tematických článků, reportáží a rozhovorů – postupně získávala rysy časopisu. Od první chvíle nám však bylo jasné jedno: IS je produkt revoluce, a budeme-li chtít rozvíjet a vyhranit svůj profil, není zde jiná možnost než svou činnost profesionalizovat. Pro nás to znamená soustředěnější práci na obsáhlejších článcích, hlubší proniknutí do jednotlivých témat a ucelenou grafickou koncepci, samozřejmě při zachování autentické a svébytné linie, na niž si čtenáři zvykli. Pro zákazníka pak zcela otevřený přístup ke skutečnému časopisu, bez nádechu provizória, občas nedokonalého tisku a nutnosti rozřezání. S tím úzce souvisí i změna názvu: Informační servis, opodstatněný v revoluční euforii, působí dnes neadresně a trochu zavádějícím dojmem. Nebudeme totiž informace předkládat, nýbrž reflektovat, zaujímat k nim stanoviska, a tím přispívat k vytváření veřejného mínění. Proč potom RESPEKT?

Respekt je možné projevit a na druhé straně si ho i získat. Projevem respektu však není neutříděné přebírání všech názorů a informací, které máme k dispozici, ale právě pozornost těm, které si svou povahou, pravdivostí a upřímností respekt zasluhují. O to jsme se snažili nejen po celé čtyři porevoluční měsíce, ale již po léta předtím v samizdatu. Právě tam jsme si vytvořili kritéria autenticity, která zůstávají v platnosti i dnes, v čase nabývané svobody.“[2]

Prvním šéfredaktorem listu byl Jan Ruml, v září tuto funkci přebral Ivan Lamper, který setrval ve vedení týdeníku až do roku 1994. Jako šéf redakce obdržel Ivan Lamper dokonce cenu americké novinářské organizace World Press Review – „Editor of the Year 1991“.[3] Ovšem během jeho vedení, na podzim roku 1993, prodělal Respekt i poměrně velkou krizi, která souvisela se změnou vydavatele (Černá, 2008: 16).

Od roku 1993 vydávala Respekt akciová společnost RPK, která vznikla přeměnou stávající společnosti NTS. Akcionáři byli až na jednoho člena zaměstnanci Respektu. Náklad Respektu prudce klesl, vzrůstu nepomohlo ani rozšíření časopisu z 16 na 24 stran. To se nakonec ukázalo dokonce jako ne příliš dobrý tah, časopis neměl dostatečné množství autorů, aby zvládl kvalitně pokrývat takový rozsah. V září téhož roku se opět změnil počet stran – na původních 16. Respekt se ocitl ve vážné

[2] In: Respekt, 14. 3. 1990, roč. 1, č. 1, s. 2.
[3] *Časopis Respekt* [online]. c2007 [cit. 2011-04-28]. Ivan Lamper. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/?m=authors&person[id]=12290620&article[aut_id]=12290620>.

ekonomické situaci, ze které se dostával zpočátku roku 1994, kdy změnil vydavatele. Tím se stala společnost R-Presse, jejímž většinovým vlastníkem byl od roku 1996 Karel Schwarzenberg, současný ministr zahraničních věcí (Černá, 2008).

Od října 2007 vydává časopis akciová společnost Respekt Publishing[4]. Hned v prvním měsíci se zvýšil počet prodaných výtisků o zhruba 60 procent ve srovnání s podobným obdobím předcházejícího roku.[5] Majitelem této společnosti je Zdeněk Bakala[6], jehož finanční podporou byla podmíněna i změna, kterou prošel Respekt v září roku 2007. Týdeník tehdy opustil klasický novinový formát, nahradil ho formátem časopiseckým. Od té doby vychází týdeník na kvalitnějším papíru, v barvě a jeho rozsah se zvýšil nejdříve na 68, později na 82 stran. Mnohem více prostoru je nyní věnováno fotografii. Časopis zaznamenal značný nárůst jejich počtu, a co se velikosti týče, objevují se v týdeníku i fotografie pokrývající celou dvojstránku. Mnoho „novinových" čtenářů se této změny obávalo, připadalo jim například, že novinový papír je záruka tradice. To vyvrací v editorialu posledního novinového čísla tehdejší šéfredaktor Martin M. Šimečka, podle jehož slov *„zárukou identity Respektu však není kvalita papíru či jeho rozměr, ale jeho redakční tým. A ten zůstává celistvý."*[7] R-Presse v tiskové zprávě dodává, že současnou skupinu čtenářů nechtějí měnit, pouze rozšířit o mladší generaci.[8] Podle průzkumu agentury GfK[9] z května 2008 vzrostla čtenost časopisu o 62 procent, čímž se stal Respekt nejdynamičtěji rostoucím časopisem. Podle tohoto průzkumu se vysoká kvalita Respektu odráží i ve struktuře čtenářů. *„Největší část z nich, 38 %, tvoří podle socioekonomické klasifikace ABCDE třídy A a B, tedy vzdělaní lidé s nejvyššími příjmy a rozhodovacími pravomocemi."*[10]

---

[4] Bývalý vydavatel týdeníku R-Presse s.r.o. změnil právní formu i název na Respekt Publishing a.s.
[5] *Časopis Respekt* [online]. 9.11.2007 [cit. 2011-04-28]. Vydavatel týdeníku Respekt změnil název i právní formu. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/tiskove-zpravy/c1-36342160-vydavatel-tydeniku-respekt-zmenil-nazev-i-pravni-formu.html>.
[6] Zdeněk Bakala patří mezi nejbohatší podnikatele v Česku, cíl jeho finanční podpory (dle jeho slov) bylo zachování časopisu Respekt a obsazení klíčových řídicích funkcí ve vydavatelství zkušenými profesionály. (*Aust.cz* [online]. [cit 28 .4. 2011]. URL < http://www.aust.cz/2006-06-16/bakala-respekt-je-nutno-zachovat.html >)
[7] In: *Respekt*, 27. 8. 2007, roč. 18, č. 35, s. 2.
[8] *Časopis Respekt* [online]. 31.8.2007 [cit. 2011-04-24]. ČTK: Časopis Respekt bude barevný a dražší. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/tiskove-zpravy/c1-36337510-ctk-casopis-respekt-bude-barevny-a-drazsi.html>.
[9] Agentura GfK je společnost zabývající se výzkumem trhu a veřejného mínění.
[10] *Časopis Respekt* [online]. 22.5.2008 [cit. 2011-04-28]. Respekt nejdynamičtěji rostoucím časopisem. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/tiskove-zpravy/c1-36365410-respekt-nejdynamicteji-rostoucim-casopisem.html>.

1.2 Současná podoba časopisu Respekt

Respekt, první zpravodajsko-politický týdeník polistopadové republiky, je nyní velice uznávaným liberálním časopisem na českém trhu. Na webových stránkách tohoto periodika se můžeme dočíst, že se jedná o moderní názorový časopis, který obstojí v konkurenci médií jedenadvacátého století. To rozhodně dokládají jeho rozmanité úspěchy – třikrát za sebou se stal Respekt Časopisem roku v kategorii „ekonomický a/nebo zpravodajský týdeník“, v roce 2008 obsadil první příčku v kategorii časopisů s prodaným nákladem od 25 000 do 50 000. V rámci této soutěže obdržel i cenu Skokan roku za rok 2007 a Hvězda roku za rok 2008, v roce 2007 obdržel Cenu Alice Masarykové za přínos v oblasti lidských práv, kterou mu udělilo Velvyslanectví Spojených států amerických v České republice.[11] Kromě časopisu samotného, rozličná ocenění získávají i jeho autoři.[12]

V současné době vychází Respekt v podobě barevného časopisu s 82 stranami. Přináší články, politické, ekonomické i kulturní povahy z domova i zahraničí, věnuje se i názorové a investigativní žurnalistice.

Články jsou děleny do rubrik, jako jsou komentáře, politika/ekonomika, společnost, rozhovor, téma, kultura, civilizace, trendy, eseje. Typickými se stávají i „podrubriky“ o kom se mluví, tvář a od věci. Kromě autorských článků redaktorů Respektu mají své místo v týdeníku i články převzaté z prestižního britského časopisu The Economist.

Design obálky časopisu je mezi českými týdeníky nezaměnitelný hlavně díky karikaturám známého českého výtvarníka Pavla Reisenauera. Jeho ilustrace doplňují texty článků již od roku 1991. Kromě nich dává Respekt prostor i kvalitním fotografiím Matěje Stránského, Milana Jaroše a Karla Cudlína.

Současným šéfredaktorem týdeníku Respekt je od roku 2009 Erik Tabery, jeho zástupci jsou Marek Švehla, bývalý šéfredaktor časopisu, a Petr Třešňák.

2. Teoretické vymezení žurnalistické fotografie

Žurnalistická fotografie je *„pravděpodobně nejsilnějším prostředkem, jak přitáhnout čtenáře k tradičnímu tisku – novinám a časopisům. Fotografie mají zvláštní*

[11] *Časopis Respekt* [online]. c2007 [cit. 2011-04-28]. O Respektu. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/o-respektu>.
[12] Za zmínku ve vztahu k mé práci rozhodně stojí ocenění stálého fotografa týdeníku Milana Jaroše, který získal v roce 2009 cenu Young PRAGUE PHOTO Award za fotografie romských osad.

sílu poskytnout čtenáři okamžitý a hluboký pohled na zprávu," (Zavoina, 2002: xxiii). Tato specifická forma žurnalistické informace dává *„prostřednictvím odrazu objektivní reality příjemci zprávu o této realitě"* a odpovídá *„na základní otázky ‚KDO', ‚KDE', ‚CO',"* (Lábová, 1990: 15). Žurnalistická fotografie pak je často ve výsledku důvěryhodnějším vyjadřovacím prostředkem než psané slovo. Přináší přesné svědectví z místa dění, které by text jen složitě opisoval. Její předností je autenticita a možnost zachycení a zastavení probíhajícího děje (Osvaldová, Halada, 2007: 80).

Podle Wilsona Hickse[13] je fotožurnalistika kombinací slov a snímků, které vytváří komunikační jednotu. Fotografie sama o sobě v médiu neobstojí tak dobře, jako když je doplněna vhodným slovním popisem. Frank P. Hoy, profesor žurnalistiky a dlouholetý fotograf, charakterizuje žurnalistickou fotografii ve své knize Photojournalism : the visual approach (1986) osmi následujícími body:

- Žurnalistická fotografie je komunikační fotografií, což znamená, že na rozdíl od jiných typů fotografií je u té novinářské zásadní, aby čtenář porozuměl hlavnímu sdělení fotografie co nejrychleji – nejlépe okamžitě. Úkolem fotografa tedy je pořídit snímek s jasně srozumitelným sdělením. *„Síla dobré fotografie spočívá v okamžitém rozkódování jejího sdělení,"* (Hoy, 1986: 5).

- Druhým charakteristickým bodem žurnalistické fotografie je předpoklad, že snímek je pořízený pro tištěná média – pro tiskové agentury, noviny a zpravodajské časopisy. V současné době se žurnalistická fotografie přesunula i na internet.

- Fotograf svým snímkem pokrývá určité aspekty zprávy. Událost by měl zaznamenat tak, aby si čtenář přál být bezprostředním svědkem.

- Novinářská fotografie je charakteristická sjednocováním slov a obrazů. Není důležité procentuální rozvržení psaného a obrazového materiálu, důležité je však si uvědomit, že i výrazně obrazové reportáže a eseje potřebují slovní doplnění, aby vyslané sdělení bylo kompletní. Pouhá fotografie bez popisu

[13] Wilson Hicks byl od roku 1937 do pozdních padesátých let obrazovým redaktorem časopisu Life.

zamezuje jasnému porozumění. Výše zmiňovaný Hicks nazývá fotografie s odpovídajícími popisky „základní jednotkou fotožurnalismu“.

- Pátým charakteristickým znakem žurnalistické fotografie je práce s lidmi, na níž je fotografova profese do značné míry postavena. Lidé jsou jednak aktéry fotografií, jednak jejich recipienty.

- Novinářská fotografie komunikuje s masovým publikem, její sdělení musí být srozumitelné však každému jedinci. Umělecké ztvárnění fotografie není nezbytně špatné, pokud je výsledné sdělení zřejmé všem recipientům.

- Konečná podoba fotografie, která se v médiu objeví, je prací editora. Ten rozhoduje, jak (a zda vůbec) bude snímek prezentovaný veřejnosti. Je to většinou on, kdo rozhoduje o výběru fotografií, jejich ořezání, apod. Ačkoli má editor hlavní slovo, spolupracuje s fotografy, čímž zkvalitňuje práci s fotografií v daném médiu.

- Posledním znakem žurnalistické fotografie a fotožurnalismu dle Hoye je „*víra v absolutní nezbytnost informování veřejnosti o dnešním složitém světě. (…) Fotožurnalisté věří, že bez jejich fotografií by lidé netušili, co se děje u nich a ve světě,“* (Hoy, 1986: 6).

2.1 Žánrová typologie žurnalistické fotografie

Ač fotografie plní značnou část obsahu novin a časopisů, její žánrové vymezení není zcela přesně kodifikované. *„Vypracování obecně platné žánrové typologie je přinejmenším problematické, jednak proto, že fotožurnalistika je dynamická teoretická disciplína, která se dosud velmi rychle vyvíjí a neustále mění, zčásti proto, že jako jednota vizuálního a verbálních projevů obsahuje rovnocenné prvky dvou odlišných forem komunikace: vizuální a verbální,“* (Lábová, 1990: 20).

Teoretici fotografie mají své určité kategorie a klíče, podle kterých snímky třídit a zařazovat, ale nedá se říct, že by se zcela shodovali. Hranice mezi jednotlivými žánry se často překrývají a fotografie se v některých případech nedají zcela bez váhání začlenit do té či oné kategorie. Velmi hrubou typologii novinářské fotografie nabízí

Ludvík Baran. Podle něj by se daly díky typickým rysům rozdělit fotografie do tří základních kategorií – na fotografie reportážní, dokumentární a obrazové. Reportážní fotografie je typickým novinářským snímkem – respektuje fakta, informuje čtenáře, popisuje aktuální dění a rychle zastarává. Naproti tomu fotografie dokumentární přetrvává a je do určité míry stylizovaná. Fotografové dokumentaristé se snaží o analýzu tématu. Obrazové snímky stojí zcela mimo tyto dvě kategorie, jsou výrazně stylizované a mají budit emoce. Jejich hodnota je trvalá (Baran, 1971). Typologie Ludvíka Barana sice není podrobná a je poměrně zastaralá, přesto však nabízí hrubé dělení novinářské fotografie.

V Praktické encyklopedii žurnalistiky a marketingové komunikace (2007) nalezneme pod heslem fotografie žurnalistická, že tato *„zahrnuje fotografickou aktualitu, fotoreportáž, sportovní fotografii, portrét, feature fotografii,“* (Osvaldová, Halada, 2007: 80). V jiných klasifikacích se k novinářské fotografii řadí i ilustrační fotografie.

2.1.1 Reportážní fotografie (Fotografická aktualita)

Fotografická aktualita je *„obrazová zpráva o událostech a lidech do událostí zapojených, která přináší informaci o něčem novém, co se právě událo,“* (Osvaldová, Halada, 2007: 20). Jedná se o nejdůležitější žánr žurnalistické fotografie, dle zahraniční literatury rozlišujeme její dvě podkategorie: Spot News Photography a General News Photography. [14] Rozdíl je podle Freda S. Parrishe, dlouholetého fotografa a autora úvodu do fotožurnalistiky, nasnadě – vyplývá už z názvu: Spot News Photography je většinou snímek pořízený během nepředvídané události, která se zpravidla dotýká pouze několika lidí (nejčastěji se jedná o oběti nehod), a rychle zase skončí. Fotografové často nemají možnost se na místo nehody dostat včas, proto je velká část těchto fotografií pořizována fotografy amatéry, kteří jsou očitými svědky události. Oproti tomu General News Photography dává fotografovi čas se na danou událost připravit. Jeho úkolem není jen být včas na správném místě a stisknout spoušť ve správný moment. Musí se nachystat dopředu a znát pozadí svého příběhu, probrat vše potřebné s píšícím redaktorem. Znalost fotografovaného tématu a příprava ve výsledku odděluje průměrné snímky od těch dobrých (Parrish, 2002).

[14] Autoři úvodů do fotografie Kenneth Kobré a Fred S. Parrish považují Spot News Photography a General News Photography za dvě samostatné kategorie. Naproti tomu v české literatuře najdeme souhrnný název pro tyto dva druhy, a to reportážní fotografie nebo fotografická aktualita.

Hlavním posláním reportážní fotografie je ukázat souvislosti a nejdůležitější aspekty zprávy. Dalším důležitým bodem je neotřelost. Fotograf by se měl snažit ukázat čtenáři co nejzajímavější pohled na věc a odlišit své obrázky od ostatních. Přesto fotografie musí zůstat čtenáři čitelná na první pohled.

Reportážní fotografie zachycuje vše – konference a řečníky i problémy, o nichž hovoří. Kenneth Kobré, profesionální fotograf, ve své knize Photojournalism; the professionals' approach (2004) zdůrazňuje, že většina politických proslovů se dá přeložit do vizuální podoby. Noviny i časopisy jsou podle něj přeplněny obličeji politiků místo toho, aby se jejich výroky podepřely či popřely odpovídajícím obrazovým materiálem. Fotografie z různých konferencí a kampaní jsou podle něj zároveň i možností pro fotografy ukázat svůj tvůrčí přístup, přestože téma je víceméně nefotogenické: *„…fotograf nemusí pořídit snímek, který on sám i čtenáři viděli již tisíckrát předtím,"* (Kobré, 2004: 54). K pořízení neotřelého snímku pomáhá i snaha o zaznamenání atmosféry události. Fotograf by měl být nenápadný a nenarušovat průběh dění.[15]

Práce s fotografií má ovšem své hranice, kterých se reportážní fotografové musí držet. „*Fotografové jsou odpovědní za objektivitu stejně jako píšící redaktoři,"* (Kobré, 2004: 53). Stejně jako oni i fotografové mohou deformovat realitu – použitím širokoúhlého objektivu, osvětlením apod. A *„…stejně jako píšící redaktoři mohou fotografové pokrýt událost jednostranně,"* (Kobré 2004: 53). Nesmíme zapomínat, že reportážní fotografie je novinářským snímkem. Překrucování fakt je nepřípustné, stejně jako umělé komponování obrazových prvků (Baran, 1971: 4). Hlavním posláním je předložit čtenáři fakta přeložená do vizuální podoby.

2.1.2 Fotoreportáž

Fotoreportáž je *„základním a současně nejúčinnějším žánrem fotožurnalistiky,"* (Lábová, 1990: 29). Zpravidla vypovídá o aktuálním společenském jevu (často skrz příběh jednotlivce) nebo o důležité události. *„Tvoří ji série fotografií, které zachycují událost nebo jev v širších souvislostech,"* (Osvaldová, Halada, 2007: 175). Fotografie sjednocuje společný námět, nadto snímky tvoří příběhovou linii. Českému slovu

[15] Diana Walker, americká fotografka časopisu Time, zdůrazňuje nutnost tohoto bodu a podpírá ho svou vlastní zkušeností, kdy pro tento časopis fotografovala v Bílém domě: *„Snažila jsem se, aby o mně prezident nevěděl. Snažila jsme se s ním nestřetnout – nikdy. Nemluvila jsem, pokud on nezačal mluvit se mnou."* Díky tomuto přístupu se podařilo Dianě Walker zachytit i důvěrné okamžiky Bílého domu (Walker in Kobré, 2004: 47).

fotoreportáž odpovídá anglické Photo Story nebo Picture Story, kde už sám název vyzdvihuje základní charakteristický prvek fotoreportáže – tedy podání fotografického příběhu čtenáři. Kromě výběru vhodných fotografií je důležité i jejich seřazení. Série fotografií z jedné události nemusí být nutně reportáží, pokud fotografie *„nejsou začleněny do soudružného celku, v kterém výběr, námět a pořadí jejich prezentace, přetvoří osamoceně stojící fotografie v příběh, který upoutá čtenářovu pozornost,“* (Kobré, 2004: 147).

2.1.3 Portrét

Můžeme rozlišit dva typy portrétů – stylizovaný a reportážní. Navzdory názvu by měla být i ve stylizovaném portrétu zachovaná přirozenost, ze snímku by mělo být zřejmé, *„proč je daná osoba v novinách a něco o její osobnosti,“* (Kobré, 2004: 102). K tomu napomáhá fotografům především řeč těla aktéra. Gestikulace vyjadřuje jeho pocity, stejně jako grimasy obličeje a celkové postavení těla. Aby se portrétovaný člověk před objektivem uvolnil, je dobré ho fotografovat v jeho přirozeném prostředí. Navíc toto prostředí může sloužit i jako vhodné pozadí snímku, který tím prozradí více o povaze portrétovaného. Znalost fotografovaného člověka a tvůrčí přístup fotografa není sice podmínkou, ale odrazí se v konečné kvalitě snímku. Náladu celkového vyznění fotografie ovlivňuje ale hlavně světlo.[16]

Reportážní portrét se liší od stylizovaného dynamikou. Fotograf nijak nezasahuje do prostředí ani do činnosti aktéra, fotografuje v akci. *„Fotoreportér zpravidla pořizuje celou sérii snímků; z nich pak vybírá ty, které nejpřesněji postihují osobnost fotografovaného,“* (Lábová, 1990: 41).

2.1.4 Feature fotografie

Feature fotografie jsou snímky, které nemají zpravodajskou hodnotu, zároveň však nezapadají do nezpravodajských kategorií (Parrish, 2002: 183). Od typických zpravodajských fotografií se tyto liší v několika ohledech. Zpravodajské fotografie rychle zastarávají, kdežto většina feature snímků je nadčasová. Další rozdíl spočívá v obsahu snímku – pro zpravodajskou fotografii je příznačný záznam známých tváří a událostí velkého rozsahu, feature se zabývá spíše zobrazením všedního dne (Kobré,

[16] Koci Hernandez, fotograf časopisu Mercury News, poukazuje na to, že *„všechno může být proti vám – pozadí i podrážděná osoba, kterou fotografujete. Ale dobré světlo ve výsledku všechno spraví,“* (Hernanez in Kobré, 2004:104).

2004: 87). Aktéry bývají často děti, chovající se jako dospělí, zvířata, chovající se jako lidé, a různé nesrovnalosti. Obecně vzato jsou feature fotografie dvojího typu: lehkovážné, které spíše pobaví, než aby informovaly, a vážné, které jsou nějakým způsobem spojeny se zpravodajskými událostmi (Parrish, 2002: 183). *„Když se člověk podívá na dobrý feature snímek, měl by se smát, plakat, oněmět úžasem nebo přistoupit blíž k podrobnějšímu průzkumu,“* (Kobré, 2004: 88). V novinách se používají ze dvou důvodů – jednak k pobavení čtenáře, odlehčení obsahu novin, jednak z ryze praktického důvodu zaplnění stránky (Parrish, 2002: 184).

2.1.5 Sportovní fotografie

„Sportovní fotografie usiluje o zachycení rychlé akce a dramatu závodění jedinečným způsobem. Dobrá sportovní fotografie a dobře napsaný článek mají podobnou charakteristiku: obojí je včasné a těší se vysokému čtenářskému zájmu,“ (Kobré, 2004: 118). Na zachycení klíčového okamžiku se fotograf může připravit – důležité je znát především pravidla hry a silné a slabé stránky hráčů a trenérů (Parrish, 2002: 191). Fotograf musí být neustále připraven a být pohotový. Existují i tzv. sportovní feature fotografie, které zpravidla zachycují dění těsně před začátkem sportovní události nebo bezprostředně po ní. Sportovní feature fotografie nezobrazuje akci, ale vzbuzuje ve čtenáři emoce, v tisku bývá proto poměrně často používána (Parrish, 2002: 201).

2.1.6 Ilustrační fotografie

Ilustrační fotografie je doplňkem zpravodajského textu. *„Text má dominantní postavení, fotografie pouze ilustruje, rozuměj vysvětluje nebo konkretizuje některá fakta z textové části. (…) Fotografický obraz sám o sobě nemá potřebné informační potenciály,“* (Lábová, 1990: 26). Přesto je ilustrační fotografie důležitou nositelkou informace a bývá v novinách často zastoupená. Agentury nabízejí širokou škálu témat fotografií. Některé jsou na hraně s reportážními fotografiemi, některé jsou aranžované.

3. Fotografie v časopise Respekt

Časopis Respekt je uznávané periodikum, co se kvalitního textového materiálu týče, kromě něj ale časopis obsahuje i kvalitní obrazový materiál. Redakce je do určité míry rozdělena na píšící a obrazovou část, obě dvě skýtají známá jména. Stálými fotografy časopisu Respekt v současné době jsou Karel Cudlín, Milan Jaroš a Matěj

Stránský. Jejich práce je úzce spjata s prací obrazové redaktorky Kateřiny Malé, popř. s prací fotoprodukční Michaely Danelové. V následující části textu popíši práci redakčních fotografů a práci obrazové redaktorky na základě rozhovoru s Matějem Stránským a Kateřinou Malou.

3.1 Fotografie před změnou formátu a po ní

Časopis Respekt přešel z novinové podoby na podobu časopiseckou v září 2007. Od té doby má nepoměrně lepší podmínky pro rozvoj své vizuální podoby. Fotografie se stala jeho nepostradatelnou součástí. Podle Matěje Stránského sice není Respekt apriori obrazové médium (jako například časopis Reflex), a tím pádem fotografie není tak důležitá jako text, ale – jak sám říká – „*dává se jim větší prostor a dává se na ně větší důraz než dřív.*“[17] Stránský externě fotil pro Respekt už v době, kdy vycházel časopis ještě v novinové podobě. Podle něj Respekt zaznamenal za ten čas velký posun. Před zářím 2007 byla k jednomu článku zpravidla pořízena jedna fotografie, novinový papír neumožňoval kvalitní tisk, čímž byla snižována i hodnota vytištěného snímku. Pro Respekt byl důležitý hlavně textový materiál, obraz byl pouhým doplňkem, kterému nebylo věnováno příliš prostoru.[18] Přesto v Respektu nevycházely fotografie „deníkového typu“ – fotografie, na které můžeme narazit při listování v soudobých českých denících, kde se nebrání ořezávání fotografií, kde „*udělají z velké fotky nudli (...), z reportáže udělají nějaké patvary, nebo z toho udělají jenom výsek.*“[19] Naproti tomu byla v Respektu vždy snaha o přesah, snaha o nový pohled na fotografované téma. Od změny formátu má Respekt mnohem více možností publikovat kvalitní fotografie a na obrazovou stránku týdeníku hledí. Se změnou formátu se mění i přístup redakce k fotografiím. „*Čím dál více se počítá s fotkou, jako se smysluplnou součástí. Samozřejmě funguje trochu rivalita mezi píšící částí redakce a fotící částí redakce, každý by chtěl mít více prostoru ve svůj prospěch, to je tak asi všude.“*

V zásadě ale obě části redakce spolupracují dobře. Od změny formátu se v časopise objevilo několik čistých fotoreportáží, kdy primárně vznikly fotografie, ke kterým byl dopsán jen vysvětlující text.[20]

[17] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[18] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[19] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[20] První samostatnou fotoreportáží byla reportáž o Kosovu od Tomkiho Němce, která vyšla v únoru roku 2008.

Obrazová redaktorka Kateřina Malá začala v Respektu pracovat také již před změnou formátu. Uvědomuje si, že prostor pro fotografie se zvětšil, nicméně v nich vidí stále především doplněk článků, na kterých je časopis založený. *„Rozhodně nejsme fotografický časopis, ale určitě se prostor pro fotku zvětšuje a fotka v něm má své místo, patří k němu.“*[21]

Pro oba dva formáty však platí, že se o obrazovém obsahu týdeníku hodně přemýšlí a vždy přemýšlelo, tím se dle Stránského odlišuje fotografie v Respektu od jiných týdeníkových snímků. „*Do časopisu se dostanou fotky, které mají opravdu nějaký přesah. Nedáš tam tu první, která tě napadne, ale snažíš se, když si přečteš text, o tom přemýšlet. Snažíš se vybrat fotku, která bude trochu autonomní, která bude zajímavá i nezávisle na textu.“*[22]

Dále fotograf zdůrazňuje pro Respekt typickou snahu o pokrytí fotografické přílohy časopisu autorskými snímky redakčních fotografů. Nazývá ji „jakousi poctivostí.“ *„Kvůli fotce k jednomu krátkému článku jedeš klidně až do Lipníku nad Bečvou a věnuješ se tomu i celý den. V denících se to určitě nestává, nemají na to čas. V jiných týdenících se to, mám pocit, také děje míň, radši vezmou fotku na internetu. Tady se i za nejtrapnějším detailem jede až někam do Beskyd.“*[23]

Obrazová redaktorka toto tvrzení dokládá. Upozorňuje navíc na práci s ilustračními fotografiemi redakčních fotografů a na jejich bohaté archivy. *„Snažíme se, aby fotka měla své místo. Aby to nebylo jen narychlo zapláclé místo fotkou z agentury.“*[24] Pro fotografii v Respektu je podle ní typický i reportážní styl.

3.2 Práce fotografa

Fotografové pracující pro tištěná média se dají dělit do dvou skupin. Jednak na fotografy-zpravodaje, kteří pracují zejména v denících a agenturách, jednak na fotoreportéry, kteří pracují zejména v časopisech. Zpravodajští fotografové zaznamenávají událost, srozumitelně zpracovávají redakční náměty. Pro fotoreportéry by měla být specifická volnost a možnost tvůrčího zpracování tématu, které si vybírá sám, a sám i promýšlí celkové pojetí (Lábová, 1990: 82). V následujícím textu přiblížím práci fotografa v týdeníku Respekt, jeho možnosti, úkoly i omezení.

[21] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)
[22] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[23] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[24] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)

3.2.1 Výběr tématu a jeho zpracování

Fotografové týdeníku Respekt nejsou typickými fotografy-zpravodaji, nejsou však ani typickými fotoreportéry. Celkově v českých médiích není fotografii věnováno tolik prostoru, aby byla naplněna definice fotoreportéra, který si *„uvážlivě (sám nebo po dohodě s redakcí) vybírá téma, k němuž cítí potřebu se vyjádřit,“* (Lábová, 1990: 82). Fotograf je jen součástí kolektivu, který se podílí na vzniku výsledného snímku, jak ho vidíme v médiu. Má dokonce v některých fázích vzniku fotografie méně pravomocí, než by se mohlo zdát. Téma vybírá jen zcela výjimečně, přesto na základě iniciativy kmenových fotografů vzniklo několik fotoreportáží, kdy text byl jen doplňujícím materiálem k fotografiím.[25]

Fotograf v časopisu Respekt tedy většinou neovlivňuje, co má vzniknout – mluvíme-li o článku jako celku. Na poradě se rozhodne, kdo o čem bude psát, udělá se harmonogram na celý týden dopředu, rozhodne se, kdo kam pojede. Ačkoli u některých témat panují určité stereotypy,[26] výběr fotografů k jednotlivým tématům bývá náhodný.[27] O tom, kdo z fotografů kam pojede, rozhoduje buď fotoprodukční[28], nebo obrazová redaktorka[29]. Jedná se převážně ale o prioritu fotoprodukční, která má na starosti organizační věci (zařízení akreditací a podobně).

Témata článků tedy vzniknou na poradě a fotografové a zbylá část obrazové redakce na ně mají vliv minimální. Na druhou stranu mají volné pole působnosti k obrazové dokumentaci vybraných témat. *„Do skladby obrázků, do toho, co se bude fotit, píšící část redakce moc nemluví. Nebo jenom výjimečně. Tohle rozhoduje obrazový redaktor a fotograf. Ale v Respektu funguje diskuse, takže se všechno probírá i s píšícím redaktorem.“*[30]

Ne vždy ale jede fotograf s autorem článku na místo dění dohromady. Někdy to není nutné a ani se to na výsledné kvalitě fotografie neprojeví. Přesto je ale lepší jet s píšícím redaktorem společně. Fotografie se pořizují v době, kdy text ještě není hotový, článek i fotografie vznikají paralelně a fotograf potřebuje od píšícího redaktora pozadí. *„Většinou jedeš na místo s redaktorem a bavíte se o tom. Takže sice neznáš text, ale víš,*

[25] První čistou fotoreportáží, v které byl hlavní obrazový materiál a text sloužil jen k dovysvětlení situace, byla již výše zmíněná fotoreportáž Tomkiho Němce o Kosovu z února 2008.
[26] Například Stranu zelených dříve fotografoval převážně Tomki Němec, který je dlouhodobě znal.
[27] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[28] Fotoprodukční v časopisu Respekt je Michaela Danelová .
[29] Obrazová redaktorka v časopisu Respekt je Kateřina Malá.
[30] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

o čem bude, jak se to plánuje a co by tam asi mělo být. Redaktor ti řekne, kdo tam bude vystupovat a jak je kdo důležitý…“ [31]

3.2.2 Příprava fotografa

Fotograf by se měl na svou práci připravit, pokud to žánr fotografie dovoluje. *„Dobrý reportážní portrét vzniká za předpokladu, že fotoreportér zná portrétovaného, ví o jeho přednostech a nedostatcích, zná jeho typickou mimiku a charakteristická gesta,“* (Lábová, 1990: 41). Reportážní fotografie zase vyžaduje znalost fotografovaného tématu, její okolnosti i aktéry, a tudíž i přípravu (Parrish, 2002). V praxi časopisu Respekt se fotografové připravují spíše jen na větší projekty, kde ví, že fotografie budou důležitější než text. A ani na ty se, kromě pročtení souvisejících článků, podle Stránského příliš připravit nedá. *„Připravuješ se jenom tak, že si utvoříš představu, co tam chceš mít, kam chceš jet, co tam chceš fotit. Ale to, co se tam bude dít, se nedá předvídat.“*[32]

3.2.3 Nezajímavý materiál

Velice obtížné je pořídit obrazový materiál k textu, který je fotograficky nezajímavý. Tento problém redakce opakovaně řešila během roku 2008 u rubriky „Z kraje“, což býval jednostránkový článek s jednou fotografií, který se týkal určitého regionu. Snímky k tomuto článku mívaly podobný charakter – gestikulující osoba, o níž se v článku píše, postavená na určitém místě, o němž článek též pojednává.[33] Redakce si tohoto pochybení všimla a snažila se si na opakující se motivy dávat pozor, vyřešit problém jiným způsobem. Nabízejícím se vhodným řešením byla ilustrační fotografie. Její výběr spočívá na obrazové redaktorce. „*Snažíme se, aby tyto fotky byly hlavně od našich fotografů, vyjadřují spíš náladu. Dávají se hlavně k různým analytickým článkům z Economistu. Je nudné tam dát jenom člověka, jak mluví. Takhle je to zajímavější pro nás i pro čtenáře – mít v časopise fotku, která i třeba symbolicky vyjadřuje, o čem se píše…“*[34]

---

[31] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008) .
[32] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008) .
[33] Matěj Stránský demonstruje, jak jednoduché je sklouznout k stereotypním fotografiím, na konkrétním příkladě: *„Někde se staví supermarket, lidi to nechtějí. Ty k tomu máš něco vyfotit. Ale ten supermarket tam zatím nestojí, je tam pole. Jediné, co se k tomu dá udělat na místě, je, že na to pole vytáhneš starostu, který ukazuje, jak tam bude stát supermarket. To je strašná fotka…,“ (Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)).*
[34] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)

Což je víceméně to, na co upozorňuje i Kobré – totiž že většina témat a proslovů se dá přeložit do vizuální podoby, nemusíme fotografovat přímo řečníka, stačí v obraze předložit čtenáři to, o čem hovoří (Kobré, 2004).

3.2.4 Čas

Čas, který dostanou fotografové na nafotografování jednoho tématu se různí. V některých situacích je redakce velkorysá, a pokud se jedná o větší projekt (například o fotoreportáž do rubriky téma) dostane fotograf na svou práci i jeden týden. [35] Jindy naopak jeho práce připomíná práci deníkového fotografa. Na pořízení snímků má čas omezený délkou rozhovoru píšícího redaktora s objektem zájmu, což může být jedna hodina a může to být deset minut.[36]

3.2.5 Množství pořízených fotografií

V mnou pozorovaném vzorku časopisů Respekt z první poloviny roku 2008 se v jednotlivých číslech nacházelo většinou okolo 30 snímků. Články z různých rubrik mají odpovídající obrazovou přílohu – víceméně platí, že čím delší článek, tím více fotografií. Bohatší obrazový materiál najdeme především v rubrice Česko a téma. Jednostránkové články jsou většinou doplněny alespoň jednou fotografií.

Nedá se generalizovat, kolik snímků mají fotografové k jednomu článku pořídit ani kolik jich ve výsledku pořídí. Na reportáž ale jedou už s tím, že vědí, jaký rozsah článek zhruba bude mít. Od toho si odvodí, jaké zastoupení bude mít obrazová příloha. *„Většinou víš, že to bude například hlavní článek na ‚Česku'. To znamená tři, čtyři stránky. Na ty se dostane tři, čtyři, maximálně pět fotek. Vyfotíš jich 120, ale víš, že máš udělat nějaké tři, aby byly použitelné."*[37]

Od té doby, co se začaly, používat digitální fotoaparáty se počet pořízených fotografií rapidně zvýšil, ale reportážní fotografie to podle Matěje Stránského neovlivnilo. Říká, že se jedná hlavně o technologickou změnu. *„Fotografové mají lepší, jednodušší a rychlejší způsob tiskového zpracování fotografií. (...) Používání počítače k zpracování snímků je jednodušší než umění výroby kvalitních zvětšenin v černé komoře a je to daleko levnější způsob než kupovat krabice fotografických papírů,"* (Parrish, 2002: 75).

[35] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[36] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[37] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

3.2.6 Předvýběr

Pořízené snímky fotograf jemně upraví[38] a udělá takzvaný předvýběr. Kobré ve své knize Photojournalism : the professionals' approach (2004) si pokládá otázku, kdo z redakce by měl výběr snímků dělat. Fotografové, podle některých obrazových redaktorů, nejsou schopni tuto práci udělat nepředpojatě. Podle nich je nemožné, aby fotograf, který je se snímkem spojen i emočně (např. má fotografii spojenou s tím, co musel udělat pro to, aby ji získal), ho dokázal posoudit zcela objektivně. Na druhou stranu fotografové mají často pocit, že oni sami, jakožto přímí účastníci události, posoudí nejlépe, jaký snímek situaci vystihuje. V Respektu se řeší toto dilema předvýběrem a finálním výběrem fotografií. *„Předvybereš nějaké, které se líbí tobě, pošleš je obrazové redaktorce a ona vybere finální. V ideálním případě s ní nad finálním výběrem diskutuješ.“* [39]

Počet fotografií, které tvoří předvýběr, se odvíjí od rozsahu článku. Stránský uvádí příklad rozsáhlejší reportáže: *„Konkrétně u této reportáže z Janova[40] to je zhruba tak, že obrazové redaktorce pošleš 25 fotek a ona jich osm vybere. A uděláš jich tam okolo 500.“*[41]

3.2.7 Úkol fotografa

Hlavní úkol fotografa je podle Stránského ve všech týdenících asi stejný. Znovu zmiňuje problém týdeníků plných portrétů, v kterých chybí jakýkoli přesah. „*Proto se to snažíme vyfotit tak, aby na snímku bylo trochu víc situace a míň obličeje (…) Od tebe se očekává, že přivezeš co nejzajímavější obrazový materiál, což je někdy více a někdy méně možné. Od fotografa se očekává co nejinvenčnější fotka.“*[42],[43]

---

[38] Více v kapitole Práce s fotografiemi.
[39] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[40] Článek byl dlouhý čtyři strany.
[41] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[42] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[43] Matěj Stránský v rozhovoru uvádí i konkrétní příklad, jak fotografové postupují: „*Například se dělá článek o tom, že v karlovarském kraji tvoří sociální demokraté koalici s komunisty. Článek je o tom, jací komunisti tam jsou, co to je za lidi, kdo je ta žena, která se dostane do zastupitelstva. Od tebe se očekává, v tomhle konkrétním případě, kdy se nedá fotit nic jiného než lidi, že ty lidi s kterými se mluví, kteří v článku vystupují, vyfotíš v co nejvíce variantách. Vždy je nudné, když je na fotce jenom obličej. Proto se to snažíme vyfotit tak, aby na snímku bylo trochu víc situace a míň obličej.*
Ale ona má nudnou kancelář, tak ji vyfotíš spíš jako portrét. Tady šlo navíc o to, že tato komunistická radní nevypadala tak, jak si představuješ staré komunisty. Je relativně mladá, usměvavá, docela otevřená ženská. Až tě překvapí, že má dost drsné názory. Ale na první pohled působí příjemně a ty se ji snažíš vyfotit, aby na fotce příjemně i vypadala, aby korespondovalo s tím, jak je popisovaná v textu.
Pak jdeš na tom samém místě vyfotit ty staré komunisty. Snažíš se dostat do snímku víc prostoru, aby bylo vidět, že tam mají nástěnku s napínáčkama – takový komunistický symbol, pijí turka, na hrnku je ÚV KSČ, mají tam fikusy… Od tebe se očekává, že přivezeš co nejzajímavější obrazový materiál, což je někdy více

3.3 Práce obrazové redaktorky

„Obrazový redaktor vytváří ve spolupráci se šéfredaktorem a ostatními redaktory originální obrazovou koncepci periodika, garantuje výběr fotografií i jejich prezentaci, ovlivňuje rozsah i skladbu obrazových celků, řeší a zadává titulní stránky,“ (Lábová, 1990: 78). Obrazová redaktorka časopisu Respekt má v podstatě na starosti celý jeho obrazový materiál, podílí se tedy poměrně hodně na jeho vizuální podobě. Tato část mé práce pojednává o činnosti obrazové redaktorky časopisu Respekt Kateřiny Malé.

Obrazového redaktora Respekt zaměstnával již před změnou na časopisecký formát – už v té době, kdy se fotografie tiskly na nekvalitní papír, kdy byla ke každému článku většinou pouze jedna fotografie,[44] která byla navíc jen černobílá.[45] Na druhou stranu veškerou práci obstarával jeden člověk. Dnes ji mají na starosti dva lidé – obrazová redaktorka Kateřina Malá a fotoprodukční Michaela Danelová.

Jak sama obrazová redaktorka Kateřina Malá říká, práce není striktně rozdělena mezi ni a fotoprodukční, ale teoreticky – a většinou to tak i je – má fotoprodukční za úkol dát dohromady koncepci. *„Její prioritou je zařizovat fotografování – kdo kam pojede, domluvit to s píšícíma, zařídit akreditace… Takové organizační věci.“*[46]

Práce obrazové redaktorky spočívá v tom, že musí číst texty redaktorů – musí vědět, o čem jsou, o čem asi budou, dopředu přemýšlí o materiálech, které by byly fotograficky zajímavé. Finální práce pak je zpracovávat a vybírat fotografie, které budou v čísle otištěny. Obrazová redaktorka vybírá fotografie jak z archivů fotografů časopisu, tak z fotografií pořízených ke konkrétnímu tématu a někdy musí sáhnout i po agenturních snímcích. Spolupracuje s grafikem a art directorem, snaží se o to, aby byl výběr graficky zajímavý, aby odpovídal textům a aby byly fotografie vhodně a zajímavě poskládané.

---

a někdy méně možné. Od fotografa se očekává co nejinvenčnější fotka.“ (Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

[44] Pouze rubrika téma obsahovala pravidelně bohatší obrazovou přílohu.

[45] Přechod z černobílé fotografie na fotografii barevnou byl pro Respekt důležitým krokem. Ač pravděpodobně jeho fotografové upřednostňovali černobílé pojetí reportáží, ze studie organizace Gallup z New Jersey vyplývá, že pozornost čtenářů stoupla ze 77 % na 88 % poté, co ten samý snímek jim byl demonstrován v černobílé a následně v barevné verzi (Kobré, 2004: 205).

[46] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)

3.3.1 Fotografie z archivů a agentur

Co se týče fotografií z archivů, bývají to převážně ilustrační fotografie k různým analytickým článkům. Obrazová redaktorka má přehled o tom, jaké snímky redakční fotografové pořizují, a ví, kde je hledat. Když se článek týká zahraničí, není většinou zbytí a musí se použít fotografie z agentury. Respekt spolupracuje *„víceméně se všemi, ale hlavně s Profimedia. Záleží na tom, kdo co má. Záleží na tom, aby to bylo co nejlepší.“*[47] Někdy se stane, že se upřednostní fotografie z agentury před fotografií od fotografa z Respektu. Stává se to výjimečně, protože redakce se primárně snaží o to, aby jejich fotografie byly pokud možno původní. Důvody jsou podle Matěje Stránského různé: *„Tvoje fotka může být i dobrá, ale redaktor, který píše článek, řekne, že by bylo lepší mít fotku něčeho jiného, protože to, co máš ty, nevystihuje problém. Už není čas nafotit to znovu, tak se vybere fotka z agentury. To je součást práce – vyfotíš spoustu věcí, které nakonec zůstanou v archivu, nebo se nepoužijí.“*[48]

3.3.2 Výběr fotografií

Finální výběr fotografií je na obrazové redaktorce. *„Já dostanu fotky od fotografa a z nich pak vybírám. Když je to větší materiál, větší reportáž, tak je u toho i fotograf. Sestavíme spolu, jak by to mělo vypadat. Když se jedná o jednotlivé fotky, tak je vybírám většinou já. Podle toho, co je zajímavé v textu, aby to bylo zajímavé i obrazově. Jde samozřejmě o to, aby fotka byla co nejlepší, ale zároveň musí korespondovat s textem.“*[49]

Když se jedná o menší materiál (jedna fotografie k jednomu článku), udělá fotograf předvýběr a pošle okolo pěti fotografií. Tvůrčí materiály zaberou daleko více času – fotograf pošle fotografií čtyřicet, z kterých se musí dát dohromady příběh.

Typickými kritérii výběru fotografií bývá aktuálnost, známost aktéra, akce zachycená ve snímku a nějaká zvláštnost, která by upoutala čtenářovu pozornost (Kobré, 2004: 196). V Respektu se snaží *„udržet pozici reportážní fotky – aby byla fotka zajímavá, aby to nebyla fotka, kterou někdo vyfotí někde na ulici, aby měla něco navíc. (...) když je prostor, tak je důležité, aby fotka byla apriori dobrá a zajímavá.“*[50] Fotograf Joe Elbert, držitel Pulitzerovy ceny, řadí hierarchicky fotografie do čtyř různých kategorií podle toho, jak si myslí, že čtenáře zaujmou, a jak by tedy měly být

[47] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)
[48] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[49] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)

vybírány. Na nejnižší úrovni jsou fotografie čistě informační, které jen zodpovídají základní žurnalistické otázky kdo, co, kde, kdy. Na druhý stupeň řadí ty, jež jsou třeba i nefotogenické, ale graficky zajímavě zpracované. Dobré fotografie podle Elberta zachycují emoce, smích, pláč, rvačku, apod. Pomáhají čtenáři se lépe vcítit do situace, než aby znovu opakovaly, co v textu již bylo řečeno. Nejzajímavější fotografie jsou ty, kdy se fotograf dokáže přiblížit k tématu natolik, že se čtenář s fotografovaným tématem až ztotožňuje. Pokud se fotografie dají zařadit do více kategorií (např. působí na čtenářovy emoce a zároveň jsou informačního charakteru), mělo by to být to, co obrazový redaktor hledá (Kobré, 2004: 197).

3.4 Práce s fotografií

S nástupem digitální fotografie přibyly i možnosti, jak fotografii upravovat, pozměňovat. Proto jsem se v této části práce zaměřila na to, abych zjistila, jak moc upravuje fotografie zpravodajský týdeník Respekt a kdo za těmito úpravami stojí. Zajímalo mě, jaký rozdíl je mezi tím, co vidí čtenář, a tím, co fotoreportér vyfotografoval, s čímž do jisté míry souvisí i ořez fotografií.

Důležitou součástí sdělení novinářské fotografie je i její popisek, na čtenáře působí i umístění série fotografií, jejich sled na stránce a podobně. Ačkoli to jsou věci úzce spjaté s fotografií, s osobou fotografa už příliš společného nemají.

3.4.1 Úpravy fotografií

Základní technické úpravy má v týdeníku Respekt na starosti fotograf. Nejedná se ovšem o žádné výrazné úpravy. Změn na snímku, který prodělal úpravu v kategorii „základních technických úprav“, si čtenář nevšimne. Tyto úpravy nemají ani téměř nic společného s digitalizací – bylo možné je provádět i při vyvolávání černobílých fotografií v černé komoře, jedná se hlavně o zvyšování a snižování kontrastu fotografií a podobně. Další obrazovou spíše korekci než úpravu dělá takzvaný skenerista, technik, který upravuje fotografii do barevného profilu. *„Má teoreticky vidět, jak bude fotka, kterou vidí na monitoru, vypadat v tisku. Doupravuje ji tak, aby v tisku vyšla dobře barevně.“*[51]

Ani obrazová redaktorka a ani nikdo jiný nezasahuje zejména do autorských děl. *„U portrétu, který je hodně autorský, a u autorského díla se vše nechává, jak to chce*

[50] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)
[51] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

mít fotograf. Například Tomki Němec má hodně kontrastní portréty, což není tiskově správně, že černá je úplně černá… Ale je to autorský portrét – jak to fotograf připraví, tak to jde do tisku.“[52]

O retuších a o „něčem větším“ se nedá ani mluvit, že by se v Respektu praktikovalo. Jsou to maximálně jen drobné „*detaily, které spadají pořád do kategorie základních technických úprav.“*[53]

3.4.2 Ořezávání fotografií

Ořezávání fotografií může mít dva důvody. Prvním z nich je snaha o jakési zjednodušení fotografie, eliminování o rušivé prvky, které by rozptylovaly čtenářovu pozornost a zamezovaly by srozumitelnosti fotografie. Takové oříznutí teoreticky může i zvýšit hodnotu novinářského snímku (Kobré, 2004: 210). Druhým důvodem je nedostatek místa v tištěných publikacích, rozměr fotografií je často předem dán velikostí textů. Jak již bylo výše řečeno, jak obrazová část redakce, tak píšící redaktoři by chtěli mít v rámci časopisu více místa pro své fotografie nebo naopak pro své texty. Dlouhé články a nedostatek prostoru v týdeníku neovlivňuje jen kvantitu snímků, ale také jejich tvar. *„Fotograf má ze zásady rád, aby fotka byla v plném formátu, jak ji vyfotil. Udělal si nějakou kompozici a přijde mu, že je důležitá. To se pak tře s grafikem, s tím, kolik má prostoru. On zkrátka občas zasáhne a fotku ořízne. Fotka tím najednou neztratí třicet procent informace, ale není taková, jak jsem ji chtěl mít.“*[54] Redakce týdeníku se ale snaží v rámci možností nechávat fotografie plnoformátové. Pokud se přeci jen kvůli nedostatku prostoru přistoupí k ořezu, je potom nutné myslet na zachování nálady daného snímku (Kobré, 2004: 211).

3.4.3 Popisky k fotografiím, jejich umístění, sled

„Staré přísloví říká, že obraz vydá za tisíc slov, ale moderní důsledek přísloví je takový, že obraz beze slov nevydá téměř za nic,“ (Kobré, 2004: 220). Fotografie v novinách a časopisech nepřináší pouze odpovědi, vzbuzuje i další otázky, na které by měl popisek odpovědět. Ten spolu s fotografií navíc často rozhoduje o tom, zda si čtenář článek vůbec přečte (Kobré, 2004: 220). Význam popisků je neoddiskutovatelný. Přesto v časopisech často není přesně vymezeno, kdo by měl popisky psát – fotograf, obrazový redaktor nebo autor textu? V Respektu tato nejednoznačnost panuje také. *„Někdy to*

[52] Příloha 2; Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (prosinec 2008)
[53] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

dělá redaktor, který píše celý text, někdy to dělá editor, který text edituje, někdy to dělá vedoucí vydání, který má zodpovědnost za to, že bude všechno včas namístě. A když nejsou popisky u fotek, tak je tam zkrátka doplní.“ [55] Ačkoli Kobré ve své knize zmiňuje souboj redaktorů s fotografy o to, kdo napíše popisek k fotografii, v Respektu je fotografové nepíší. Fotografovi Stránskému to prý ani nevadí, nemá s tím špatné zkušenosti. Jako ve většině publikací i zde očividně platí, že ač jsou obvykle popisky nejčtenějším textem, současně bývají i tím nejvíce zanedbávaným (Kobré, 2004: 220).

Umístění fotografií na stránce stejně jako jejich sled je prací art directora nebo grafiků ve spolupráci s obrazovou redaktorkou. Nejedná se většinou o chronologické řazení snímků, hlavním cílem je působivá vizuální skladba strany, dvoustran i koncepce v kontextu celého čísla. Kombinují se celky, polocelky a detaily, aby se dosáhlo určité vyváženosti. Od přechodu k časopisovému formátu musí být brán zřetel i na barevnou kompozici. Důležité jsou i zdánlivé detaily jako směr pohledu aktérů a podobně.[56]

4. Kvantitativní obsahová analýza

Kvantitativní obsahová analýza jednak zkoumá, *„jakými tématy se média zabývají a jak velký prostor jim věnují,“* dále může popsat *„proměnu mediálních obsahů v delším časovém horizontu, umožňuje srovnávání různých typů médií a médií různých mediálních krajin,“* a v neposlední řadě do jisté míry umožňuje *„předjímat, jaká témata bude veřejnost považovat za důležitá,“* (Trampota, Vojtěchovská, 2010: 99). Její předností je objektivnost a jednoduchá ověřitelnost faktů, závěry jsou výsledkem využití statistických procedur.

4.1 Kvantitativní obsahová analýza vybraných čísel časopisu Respekt

Hypotéza I.:

Týdeník Respekt ve své novinové podobě neměl dostatečný prostor pro fotografii, s přechodem na časopisový formát se prostor pro obrazový materiál zvětšil. V procentuálním zastoupení jednotlivých žánrů očekávám, že v novém formátu přibylo reportážních fotografií a fotoreportáží na úkor fotografií ilustračních. Dále

[54] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[55] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)
[56] Příloha 1; Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (prosinec 2008)

předpokládám, že reportážní fotografie je v rámci časopisového formátu nejčastěji zastoupený fotografický žánr.

Výzkumný vzorek I.:

Týdeník Respekt:

- 1 – 26 / 2006.
- 1 – 26 / 2008.

Jednotka měření I.:

Analyzovat budu fotografie, které se v týdeníku v mnou zkoumaném období objevily. Zabývat se nebudu pouze fotografiemi známkového formátu a fotografiemi, které se v časopisovém formátu nacházejí u krátkých zpráv z domova a ze světa a které se nacházejí až za rubrikou eseje.

Kategorie obsahu I.:

- Reportážní fotografie – sem patří fotografie postihující souvislosti a nejdůležitější aspekty zprávy. Fotografie je aktuální a je autorská – nepochází z agenturní produkce. Ačkoli se dá do kategorie reportážní fotografie zařadit i snímek zobrazující řečníka, o němž článek pojednává, tyto fotografie jsem zařazovala do následující kategorie „portrét“.
- Portrét – tato kategorie obsahuje jednak stylizované klasické portréty, jednak portréty reportážní, jež zachycují aktéra v akci.
- Ilustrační fotografie – fotografie pouze ilustrující text, vyjadřující většinou určitou náladu. Patří sem i většina agenturních fotografií – pokud nejsou zařazeny do kategorie „portrét“.
- Fotoreportáž – do této kategorie jsou zařazeny série složené alespoň ze tří snímků, které v širších souvislostech podají čtenáři fotografický příběh. Počet nevyjadřuje počet reportáží, nýbrž počet fotografií, z kterých fotoreportáže sestávaly.

Tab. I.a. Počty fotografií jednotlivých žánrů v Respektu 1 – 26 / 2006

Kategorie	Počet položek	Procento (z počtu jednotek)
Reportážní fotografie	71	11,9
Portrét	233	39
Ilustrační fotografie	277	46,4
Fotoreportáž	16	2,7
Celkem	597	100

Tab. I.b. Počty fotografií jednotlivých žánrů v Respektu 1 – 26 / 2008

Kategorie	Počet položek	Procento (z počtu jednotek)
Reportážní fotografie	152	18,9
Portrét	302	37,6
Ilustrační fotografie	283	35,2
Fotoreportáž	67	8,3
Celkem	804	100

Závěr I.:

Ačkoli by kategorizace obsahu měla být postavena tak, aby se jednotlivé kategorie vzájemně vylučovaly, v případě žánrové klasifikace fotografií to není zcela možné. Hranice mezi jednotlivými žánry jsou pohyblivé a každý je vnímá subjektivně, navíc se může stát, že fotografie je „multižánrová“. Přestože jsem jednotlivé kategorie obsahu definovala tak, abych se tohoto problému vyvarovala, v některých případech nebylo dělení zcela jednoznačné.

Dle hodnot uvedených v tabulkách se počet fotografií zvýšil – v prvním pololetí roku 2006 jich v týdeníku bylo publikováno 597 (v průměru 23 snímků na jedno číslo), v prvním pololetí roku 2008 jich bylo 804 (v průměru 31 snímků na jedno číslo). Téměř polovinu obrazového materiálu činily v prvním období snímky ilustrační (46,4 %), pokles v druhém období byl poměrně strmý (na 35,2 %). Naopak reportážní fotografie a fotoreportáže zaznamenaly v druhém období vzrůst (o 7 % a o 5,6 %), což potvrzuje první část mé hypotézy. Naopak druhá část hypotézy byla zcela mylná. Reportážní fotografie zaujímá v novém formátu časopisu pouze 18,9 %, nejvíce je v rámci

obrazového materiálu týdeníku zastoupený portrét 37,6 %, poté fotografie ilustrační 35,2 %, až po nich následují fotografie reportážní. Reportážní portréty mají často charakter reportážní fotografie, jednotku měření jsem však mohla zařadit pouze do jediné kategorie – tedy do kategorie „portrét“. Tím si vysvětluji nízké procento počtu publikovaných reportážních fotografií.

Hypotéza II.:

S příchodem nových fotografů při změně formátu týdeníku měla redakce lepší možnost pokrytí textového materiálu autorskými snímky redakčních fotografů. Předpokládám, že procento fotografií pořízených redakčními fotografy se po přechodu na nový formát zvýšilo.

Výzkumný vzorek II.:

Týdeník Respekt:

- 1 – 26 / 2006.
- 1 – 26 / 2008.

Jednotka měření II.:

Analyzovat budu fotografie, které se v týdeníku v mnou zkoumaném období objevily. Zabývat se nebudu pouze fotografiemi známkového formátu a fotografiemi, které se v časopisovém formátu nacházejí u krátkých zpráv z domova a ze světa a které se nacházejí až za rubrikou eseje.

Kategorie obsahu II.:

- Fotografové Respektu – v této kategorii jsou pro první pololetí roku 2006 zařazeny pouze fotografie Güntera Bartoše a Tomkiho Němce, pro první pololetí roku 2008 jsou v kategorii zařazeny fotografie Güntera Bartoše, Tomkiho Němce, Karla Cudlína a Matěje Stránského.
- Agenturní a jiní fotografové – kategorie obsahuje fotografie převzaté z agentur, z různých archivů (kromě archivů výše zmiňovaných fotografů) a fotografie pořízené jinými fotografy.

Tab. II.a. Počty fotografií redakčních a jiných fotografů v Respektu 1 – 26 / 2006

Kategorie	Počet položek	Procento (z počtu jednotek)
Fotografové Respektu	182	30,5
Agenturní a jiní fotografové	415	69,5
Celkem	597	100

Tab. II.b. Počty fotografií redakčních a jiných fotografů v Respektu 1 – 26 / 2008

Kategorie	Počet položek	Procento (z počtu jednotek)
Fotografové Respektu	406	50,5
Agenturní a jiní fotografové	398	49,5
Celkem	804	100

Závěr II.:

V první polovině roku 2006 se za redakční fotografy dali považovat dva fotografové, Tomki Němec a Günter Bartoš. Autorský obrazový materiál pořízený redakčními fotografy tvořil 30,5 %, na zbylých 69,5 % obrazového obsahu byly využity fotografie agenturní, popř. fotografie jiných autorů. Po změně formátu se obrazová část redakce rozšířila o další fotografy – Matěje Stránského, Karla Cudlína, Milana Jaroše. Ti v první polovině roku 2008 už dokázali pokrýt 50,5 % obrazové produkce.

Hypotéza III.:

Pokrytí obsahu obrazového materiálu autorskými snímky redakčních fotografů se v prvním pololetí roku 2008 zvýšilo oproti prvnímu pololetí roku 2006 o 20 %. Předpokládám, že se toto navýšení projevilo ve všech rubrikách časopisu, tedy že ve všech rubrikách přibylo původních redakčních fotografií. Jen malý procentuální nárůst očekávám v rubrice Česko a v rubrice rozhovor.

Výzkumný vzorek III.:

Týdeník Respekt:

- 1 – 26 / 2006.
- 1 – 26 / 2008.

Jednotka měření III.:

Analyzovat budu fotografie, které se v týdeníku v mnou zkoumaném období objevily. Zabývat se nebudu pouze fotografiemi známkového formátu a fotografiemi, které se v časopisovém formátu nacházejí u krátkých zpráv z domova a ze světa a které se nacházejí až za rubrikou eseje.

Kategorie obsahu III.:

- Komentáře – rubrika týdeníku Respekt.
- Česko – rubrika týdeníku Respekt.
- Svět – rubrika týdeníku Respekt.
- Kultura – rubrika týdeníku Respekt.
- Trendy – rubrika týdeníku Respekt.
- Civilizace – rubrika týdeníku Respekt.
- Z kraje – rubrika týdeníku Respekt.
- Ekonomika – rubrika týdeníku Respekt.
- Téma – rubrika týdeníku Respekt.
- Rozhovor – rubrika týdeníku Respekt.

Tab. III.a. Počty fotografií redakčních a jiných fotografů v jednotlivých rubrikách Respektu 1 – 26 / 2006

Kategorie	Počet položek		Procento (z počtu jednotek jednotlivých kategorií)	
	I.	II.	I.	II.
Komentáře	14	39	26,4	73,6
Česko	69	31	69	31
Svět	0	76	0	100
Kultura	15	148	9,2	90,8
Civilizace	16	33	32,7	67,3
Ekonomika	10	25	28,6	71,4
Téma	36	57	38,7	61,3
Rozhovor	22	6	78,6	21,4
Celkem	182	415	30,5	69,5

- I. – značí fotografie pořízené redakčními fotografy
- II. – značí fotografie pořízené jinými než redakčními fotografy, fotografie přebrané z agentur a archivů (vyjma archivů redakčních fotografů)

Tab. III.b. Počty fotografií redakčních a jiných fotografů v jednotlivých rubrikách Respektu 1 – 26 / 2008

Kategorie	Počet položek		Procento (z počtu jednotek jednotlivých kategorií)	
	I.	II.	I.	II.
Komentáře	0	0	-	-
Česko	162	64	71,7	28,3
Svět	1	64	1,5	98,5
Kultura	55	116	47,4	52,6
Civilizace	8	31	20,5	79,5
Ekonomika	21	26	44,7	55,3
Téma	72	63	53,3	46,7
Rozhovor	42	10	80,8	19,2
Trendy	22	22	50	50
Z Kraje	23	2	92	8
Celkem	406	398	50,5	49,5

- I. – značí fotografie pořízené redakčními fotografy
- II. – značí fotografie pořízené jinými než redakčními fotografy, fotografie přebrané z agentur a archivů (vyjma archivů redakčních fotografů)

Závěr III.:

Procentuální nárůst autorských snímků redakčních fotografů zaznamenaly v roce 2008 téměř všechny rubriky. Pouze v rubrice civilizace bylo v prvním pololetí roku 2006 o 12,2 % více původních fotografií než v prvním pololetí roku 2008. Rubrika komentáře změnila svou vizuální podobu a po změně formátu byly fotografie nahrazeny ilustracemi Pavla Reisenauera. Podle mého předpokladu v rubrice Česko a rozhovor nenastal téměř žádný procentuální posun, výrazný posun nezaznamenala ani rubrika svět. Snímky ze zahraničí pořízené redakčními fotografy se objeví spíše v rubrice téma. Ta spolu s rubrikou ekonomika zaznamenala více než 14% nárůst. K nejvyššímu procentuálnímu nárůstu počtu redakčních fotografií došlo v rubrice kultura – z 9,2 % za první pololetí roku 2006 na 47,4 % za první pololetí roku 2008. Rubriky trendy a z kraje se v novinovém formátu týdeníku nevyskytovaly.

4.2 Závěr kvantitativní obsahové analýzy

Přechod týdeníku z novinového formátu na formát časopisový ještě neznamená, že se nutně musí změnit i kvantita publikovaných fotografií, ačkoli tomu nové možnosti pro práci s fotografií napovídají. V týdeníku sice došlo k nárůstu počtu otištěných snímků – jak již bylo výše zmíněno, průměrně vycházelo v jednom čísle novinového formátu 23 snímků, v časopisovém 31 – vezmeme-li však v úvahu počet stran daných formátů[57], pak rozdíl 8 fotografií není vizuálně tak významný.

Nový formát týdeníku nabízí vhodné podmínky pro práci s materiálem obsahujícím sérii fotografií, umožňuje rozvoj fotoreportáží. Těch sice na úkor fotografií ilustračních přibylo, přesto reportážní fotografie a fotoreportáže nebyly v prvním pololetí roku 2008 tak typickou obrazovou náplní, jako reportážní portréty.

Zvýšení počtu fotografů znamenalo pro Respekt zvýšení počtu autorských fotografií – zhruba na polovinu obrazové produkce. Závislost na agenturách se projevuje zejména v rubrice svět. V roce 2006 se promítala produkce neredakčních fotografů ve velké míře i do rubriky kultura. Změna formátu nezpůsobila naprostou nezávislost na agenturách v žádné z původních rubrik, posun k autorskému přístupu je však zřejmý.

[57] Novinová podoba týdeníku má 24 stran formátu A2, časopisová podoba má 68 stran odpovídajících velikosti formátu A4.

Závěr

Novinářská fotografie je důležitou součástí dnešních tištěných médií. Stejně jako text podává recipientovi svědectví o dané události, ale na rozdíl od textu má tu výhodu, že je pro čtenáře jednodušeji a rychleji rozluštitelná. Napomáhá čtenáři si udělat o psaném slovu konkrétní představu a přibližuje mu situaci a místo dění. Dobrý žurnalistický snímek čtenáře na místo dění přenese, zatímco text vyžaduje velkou míru představivosti. Pro publikum se stává pak obrazový materiál médií kolikrát důvěryhodnějším sdělovacím prostředkem než psané slovo, přestože text ve většině případů pouze ilustruje.

Ačkoli má recipient pocit, že fotografie jsou přímým přenosem skutečnosti, je třeba myslet i na autorské pojetí jednotlivých fotografií a na fotografovu osobu figurující v nich. Snímky na první pohled zaznamenávají skutečnost, ale je to taková skutečnost, jak ji viděl fotograf. Je determinována jeho úhlem pohledu, je pouhým výřezem dění. V médiu pak určitým způsobem na čtenáře působí i prezentace fotografií – jejich výběr, sled a popisky.

Ve své bakalářské diplomové práci jsem se zaměřila na popis pracovní činnosti fotografa a obrazové redaktorky týdeníku Respekt právě proto, abych zjistila, jak se s fotografiemi v rámci redakční praxe zachází. Respekt je médiem, které s fotografií pracuje s úctou, vnímá ji jako důležitou součást (ačkoli ne rovnocennou textu). Redakce se snaží publikovat kvalitní fotografie, čemuž odpovídá i příprava fotografů (převážně se jedná o diskuzi mezi fotografy a redaktory, kteří o daném tématu píší), čas, který redakční fotografové dostanou na rozsáhlejší materiály, způsob výběru finálních snímků, upřednostňování snímků redakčních fotografů před snímky z agentur, snaha o čistě žurnalistické snímky bez dodatečných úprav a pokud možno publikace fotografií v plném formátu. Ne zcela profesionální je v týdeníku Respekt práce s popisky. Není zde jasně definované, kdo je dělá, a z rozhovoru s fotografem Respektu vyzníval mírný nezájem na toto téma. Jakoby se nejednalo o příliš důležitou součást článků – není to text článku, nejsou to snímky… Přitom fotografie s odpovídajícím popiskem může rozhodnout o tom, zda si čtenář článek nakonec přečte.

Respekt od svého vzniku v roce 1990 zaznamenal velkou změnu. Největší zlom nastal v září 2007, kdy se změnil jeho formát. Obrazová redaktorka i fotograf týdeníku hodnotí tuto změnu kladně. Oba dva mají pocit, že se fotografii dává více prostoru, že se

stala smysluplnou součástí týdeníku. Tato změna ovlivnila množství publikovaných fotografií, jejich technologickou kvalitu, zvýšilo se i množství autorských fotografií redakčních fotografů. Za těmito změnami stojí ale převážně pouze nové možnosti (větší počet stran, možnosti časopisového formátu, větší počet redakčních fotografů), než nový přístup redakce. Redakce tedy využila všech nových možností, které jí nový formát nabídl, ale jen ve výjimečných případech překračuje hranice k dalšímu rozšiřování práce s fotografií. To je zejména vidět na fotoreportážích, kterých v týdeníku po změně formátu nepřibylo tolik, jak by se dalo očekávat. Redakce pokračuje spíše v „portrétovém trendu“, který byl výrazný již v novinové podobě týdeníku. V časopisové formě pak nastal posun k růstu počtu reportážních portrétů a jejich rozvoji. Závěr by se dal shrnout slovy obrazové redaktorky Kateřiny Malé: „Fotek je v časopise určitě víc, než tam bývalo. Respekt byl ale vždy spíš založený na textech a tak to i zůstane.“

Součástí mé práce měla být i obsahová obrazová analýza fotoreportáží časopisu Respekt, na které jsem měla demonstrovat kvalitu fotografií a jejich odlišnost od fotografií publikovaných v jiných týdenících. Z důvodu omezeného rozsahu bakalářských diplomových prací bych se k této části práce ráda vrátila v rámci magisterské diplomové práce, kde budu mít na analýzu více prostoru, a analytické postupy mi budou zřejmější.

Summary

Photojournalism is an important part of printed media. It has a similar quest as written journalism – to describe a situation, to bring evidence from an event. However there is a difference between these two kinds of journalism. The photography is to help the viewer to make a certain idea about the situation, the article requires a great deal of imagination. For the recipients then, the pictorial material is quite often more reliable than the text is, even if it is just an illustration for the text.

Although the recipients have a feeling that the pictures are an imprint of reality, we cannot forget about the individuality of the photographers. It is quite important, since the photographer is presenting his own point of view and he is selecting just a cut from the reality which he is going to present to the viewers. The point of view of the

recipients is then influenced by the sequence of the pictures, by theirs selection and by the cautions as well.

This is the reason why I became so interested in the description of the role and the work of the photographer and the picture editor in Respekt magazine. I wondered how they treat with pictures and who else is involved in the dealing with photography in this magazine, where the pictorial part is important, however it is not on the same level as the written part. Respekt magazine publishes quality photographs – this is connected with the preparation of photographers before going into the field; with the time they get; with the way of selecting final pictures; it is connected with prioritizing Respekt's photographers from the pictures from agencies as well. There is clearly a visible effort to publish pure full-frame journalism pictures without additional adjustments in Respekt magazine. However, the treatment with cautions is not professional enough. Even if the cautions are an important part of the article as a whole, it is not clearly defined whose job it is in Respekt magazine. It seems that it is unimportant, however the opposite is the truth.

Now, after the format change, Respekt magazine has a lot of opportunities to develop its pictorial content. The picture editor and the photographer of Respekt magazine evaluate the change positively. However, these changes were more or less just technological. The redaction took the advantage of the new format but it really rarely crosses this border. It is documented on the low number of picture stories which were published in the new format. Editorial continues the trend of publishing mainly portraits, though the number of reportage portraits has increased.

Respekt magazine was always based on texts and this profile will probably continue in the future as well.

Použitá literatura

Bibliografie a prameny

BARAN, Ludvík. *Teorie novinářské fotografie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1971. 54 s.

ČERNÁ, Lucie. *Vývoj grafické proměny týdeníku Respekt v letech 1990-2007*. Praha, 2008. 63 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

HORTON, Brian. *Associated Press guide to photojournalism*. 2nd edition. New York : McGraw-Hill, c2001. 223 s. ISBN 0-07-136387-4.

HOY, Frank P. *Photojournalism : the visual approach*. Englewood Cliffs : Prentice-Hall, 1986. 255 s. ISBN 0-13-665548-3.

CHUCHMA, Josef. *Tomki Němec*. 1st edition. Praha : Torst, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7215-329-9.

KOBRÉ, Kenneth. *Photojournalism : the professionals' approach*. 5th edition. Oxford : Focal Press, c2004. 416 s. ISBN 0-240-80610-7.

LÁBOVÁ, Alena. *Základy fotožurnalistiky II. : Úvod do teorie žurnalistické fotografie*. 1. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 2007. 197 s.

OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vydání. Praha : Libri, 2007. 263 s. ISBN 978-80-7277-266-7.

PARRISH, Fred S. *Photojournalism : an introduction*. 1st edition. Belmont : Wadsworth/Thomson Learning, c2002. 390 s. ISBN 0-314-04564-3.

Respekt. Roč. 1 (č. 1) – 5 (č. 13). Praha : RPK, 1990 – 1994. Vychází týdně. ISSN

0862-6545.

Respekt. Roč. 5 (č. 14) – 18 (č. 43). Praha : R-Presse, s.r.o., 1994 – 2007. Vychází týdně. ISSN 0862-6545.

Respekt. Roč. 18 (č. 44 – č. 52). Praha : Respekt Publishing, a.s., 2007–. Vychází týdně. ISSN 0862-6545.

ROSE, Gillian. *Visual methodologies : an introduction to the interpretation of visual materials*. 2nd edition. London : Sage, 2007. 287 s. ISBN 978-1-4129-2190-9.

SILVERIO, Robert. *Karel Cudlín*. 1st edition. Praha : Torst, 2001. 121 s. ISBN 80-7215-148-7.

ŠÍDLO, Jindřich. *Vývoj rubriky "Téma" týdeníku Respekt*. Praha, 1995. 39 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

TRAMPOTA, Tomáš; VOJTĚCHOVSKÁ, Martina. *Metody výzkumu médií*. 1. vydání. Praha : Portál, 2010. 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

VITOUŠOVÁ, Valérie. *CZECH PRESS PHOTO 1995–2005 : obsahová obrazová analýza vítězných fotografií v kategorii Reportáž a Aktualita*. Praha, 2010. 100 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky.

ZAVOINA, Susan C. *Digital photojournalism*. 1st edition. Boston : Allyn and Bacon, 2002. 176 s. ISBN 0-205-33240-4.

Internetové zdroje

Časopis Respekt [online]. c2007 [cit. 2011-04-28]. Dostupné z WWW: <http://respekt.ihned.cz/>.

AUST, Ondřej. *Ondřej Aust : Bakala: Respekt je nutno zachovat* [online]. 2006-06-16 [cit. 2011-04-28]. Dostupné z WWW: <http://www.aust.cz/2006-06-16/bakala-respekt-je-nutno-zachovat/>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským (rozhovor)

Příloha č. 2: Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou (rozhovor)

Přílohy

Příloha č. 1: Hloubkový rozhovor s Matějem Stránským[58] (rozhovor)

Matěj Stránský spolupracuje s časopisem Respekt od roku 2001. Po změně formátu se stal stálým fotografem časopisu. V následujícím rozhovoru přibližuje práci fotografa v tomto týdeníku a současnou situaci fotografií v Respektu. Své odpovědi často doplňuje konkrétními příklady, které napomáhají k lepšímu pochopení jeho práce i k lepšímu pochopení reportážních fotografií v zpravodajských týdenících obecně.

Je fotografiím v Respektu podle vašeho názoru věnovaný dostatečný prostor?
Myslím, že Respekt není apriori obrazové médium, tím pádem fotky stojí na druhé koleji vůči textu. I když se to vyvíjí směrem k lepšímu ve prospěch fotek. Dává se jim větší prostor a dává se na ně větší důraz než dřív. Od změny formátu je Respekt navíc barevný časopis, má víc listů, dostane se do něj více fotek… Teď si na obrazovou stránku opravdu hledí.

Změnil se nějak přístup redakce od té doby?
Přístup redakce se mění postupně. Čím dál více se počítá s fotkou, jako se smysluplnou součástí. Samozřejmě funguje trochu rivalita mezi píšící částí redakce a fotící částí redakce, každý by chtěl mít více prostoru ve svůj prospěch, to je tak asi všude. Ale v zásadě to funguje dobře. Od změny formátu se v časopise objevily i nějaké čistě fotoreportáže – v tom smyslu, že vznikla fotoreportáž a k tomu se napsal krátký, jen vysvětlující text.

To byla například fotoreportáž o Kosovu?
První bylo to Kosovo[59], pak fotil Milan Jaroš romské osady a já jsem byl teď[60] fotit v Maďarsku. To jsou zatím jenom tři případy, kdy to bylo takhle jakoby naopak…

[58] Rozhovor s Matějem Stránským byl veden v prosinci 2008.
[59] Fotoreportáž o Kosovu, jejímž autorem byl Tomki Němec.
[60] Na podzim roku 2008.

Jeli jste to tam nejdřív nafotografovat a pak vznikl text, nebo jste tam jeli s autorem článku dohromady?

To bylo různé. Na Slovensku byli Milan Jaroš s Mirkou Čopjakovou, která psala text, společně. Ale od začátku bylo dané: bude to fotoreportáž a k tomu bude krátký text. Nebylo to tak, jako když se dělá velké téma – to se píše text a k němu se dělají fotky.

A na velká témata jezdíte v zásadě dohromady?

Někdy jedeme dohromady a někdy ne. Někdy tam jede fotograf sám, až dodatečně, ale to není podstatné. Podstatné je, jak si definuješ, co má vzniknout.

To si definujete s autorem textu? Jak ovlivňuje fotograf to, co má vzniknout?

Na fotografovi to není vůbec. Záleží na tom, kdo s čím přijde. Když přijde redaktor a řekne, že bude psát téma o hackerech, tak bude psát o hackerech. Bude to standardní téma, které v Respektu pravidelně vychází. To znamená velký článek s pěti, šesti, sedmi fotkami. Takhle to definuje a takhle to bude.

Nebo přijde Tomki Němec a řekne, že nafotí reportáž o Kosovu. Že to bude fotoreportáž a k tomu bude jenom krátký text. Mluví se o tom na poradě, šéfredaktor nebo zástupce šéfredaktora řekne, jestli se to udělá. Všechny tři případy[61] vznikly tak, že fotograf sám ze své iniciativy přišel a zeptal se.

Když děláte fotky k nějakému tématu, řekne vám konkrétně redaktor, který článek píše, co by si k tomu představoval za fotky?

Ne, většinou je to tak, že do skladby obrázků, do toho, co se bude fotit, píšící část redakce moc nemluví. Nebo jenom výjimečně. Tohle rozhoduje obrazový redaktor a fotograf. Ale v Respektu funguje diskuse, takže se všechno probírá i s píšícím redaktorem. Ten řekne obrazové redaktorce, že píše článek o hackerech a že zítra jede za nějakým klukem, který bude vystupovat v jeho článku. Obrazová redaktorka pověří fotografa, aby tam jel.

[61] Fotoreportáže v Kosovu, na Slovensku a v Maďarsku.

Takže práce obrazového redaktora je, aby určoval, co kdo bude fotografovat…

Ona a fotoprodukční. Vymýšlejí, co se bude fotit a co z udělaných fotek nakonec půjde do tisku. Ten zbytek redakce – jako je šéfredaktor a ostatní píšící – se na to chodí dívat a komentují to… Co je a není důležité, co by bylo lepší… Hranice, kdo co rozhoduje, nejsou přísně dané.

Vybírá obrazová redaktorka, koho konkrétně na reportáž vyšle?

To ano, ale to je otázka spíš takové logistiky. Například když se fotí něco k zeleným, tak to většinou fotí Tomki Němec, protože je fotí dlouhodobě a zná je. Ale není to tak, že by fotky z ekonomické krize fotil vždy jenom jeden fotograf.

Dělá se harmonogram na celý týden a rozhodí se, kdo kam pojede – je to víceméně náhodné.

Kolik fotografií na takové reportáži pořídíte?

To se nedá říct. Ale většinou víš, že to bude například hlavní článek na „Česku“. To znamená tři, čtyři stránky. Na ty se dostane tři, čtyři, maximálně pět fotek. Vyfotíš jich třeba 120, ale víš, že máš udělat nějaké tři, aby byly použitelné.

Změnilo se v tomhle ohledu fotografování od té doby, kdy se začaly používat digitální fotoaparáty?

To určitě, to je jasné. Člověk zapomene prst na spoušti a jede. Ale to není nic zajímavého, to je technologická změna…

Takže reportážní fotografie se tím nezměnily?

Určitě ne.

Z fotografií, které se pořídí, vybírá ty, které půjdou do tisku, obrazová redaktorka?

To vybírá obrazová redaktorka, a když na to má člověk energii nebo když má prostor, tak se do toho snaží promluvit. Je to věc diskuse, ale teoreticky to dělá obrazová redaktorka, která dostane text, přečte si ho, podívá se, co k tomu má za fotky…

Jak moc zná fotograf text dopředu?

Moc ho nezná, protože většinou fotíš v době, kdy text ještě není hotový. Fotíš paralelně s tím, kdy text vzniká. Většinou jedeš na místo s redaktorem a bavíte se o tom. Takže sice neznáš text, ale víš, o čem bude, jak se to plánuje a co by tam asi mělo být. Redaktor ti řekne, kdo tam bude vystupovat a jak je kdo důležitý…

Jak dlouhou dobu máte na nafotografování takové reportáže, jako byla ta o Maďarsku?

To je taky různé. Záleží na tom, kolik vám na to dají prostoru. Maďarsko vzniklo ze tří akcí, takže jsem tam byl dohromady třikrát. Dohromady to byly asi tři dny. Maďarsko bylo ještě trochu jiné v tom, že to byla reportáž z události – demonstrace byla od dvou do tří a konec. Kdežto osady na Slovensku, které fotil Milan, tam jsou pořád. Přijedeš a můžeš tam strávit hodinu, můžeš tam strávit týden. Redakce je v tomhle docela velkorysá. Nevím přesně, jak to chodí jinde, ale tady ti dovolí ten týden tam být. Samozřejmě to bylo také tím, že to bylo fototéma. Když jedeš vyfotit komunisty v Karlových Varech, tak fotíš, zatímco se tam s nimi baví redaktor.

Musí být těžké dělat fotografie bez zajímavého tématu…

To je to, o čem jsme se v Respektu x-krát bavili… V časopise je rubrika „z kraje“, jednostránkový článek s jednou fotkou o regionu. Typu: někde se staví supermarket, lidi to nechtějí. Ty k tomu máš něco vyfotit. Ale ten supermarket tam zatím nestojí, je tam pole. Jediné, co se k tomu dá udělat na místě, je, že na to pole vytáhneš starostu, který ukazuje, jak tam bude stát supermarket. To je strašná fotka. Už jsme si i všimli, že se to v téhle konkrétní rubrice často opakuje, tak si teď na to dáváme pozor.

Snažíme se to řešit i jinak. Například tam dáme ilustrační fotku. V Karlových Varech má stát supermarket a zatím tam není. Podobný problém řešili v Chebu před třemi lety a máme z toho fotku nového supermarketu. Pak je asi lepší vybrat tuhle fotku, s tím, že pod ní bude napsané: podobný problém řešili v Chebu před třemi lety…
Články, které jsou zase hodně abstraktní, například finanční krize nebo předsednictví EU, se těžko doprovází něčím efektivním. V těchto případech se občas snažíme, a to je na obrazové redaktorce, tam dávat také ilustrační fotky.

Obrazová redaktorka tedy i vyhledává fotky z různých agentur, které by se daly použít?

Nevím přesně, z jakých agentur čerpá, ale určitě má přístup k ČTK, Profimedia… V Respektu jsme čtyři fotografové, respektive tři, protože Tomki Němec a Karel Cudlín se střídají na poloviční úvazek. Přesto se mnoho věcí musí brát z Profimédií. Jsou fotky, které se vždy budou brát z agentur.

Stane se někdy fotografovi, že ačkoli snímky k tématu pořídí, obrazová redaktorka přesto vybere fotografie z agentury?

To se občas stává, ale stává se to všude. Důvody jsou různé. Tvoje fotka může být i dobrá, ale redaktor, který píše článek, řekne, že by bylo lepší mít fotku něčeho jinýho, protože to, co máš ty, nevystihuje problém. Už není čas nafotit to znovu, tak se vybere fotka z agentury. To je součást práce – vyfotíš spoustu věcí, které nakonec zůstanou v archivu, nebo se nepoužijí.

Jak se fotograf na fotoreportáž připravuje?

Když jedeš fotit něco, co má být opravdu fotoreportáž, a ty víš, že fotky budou důležitější než text, tak se na to připravuješ. Co se týče konkrétně toho Maďarska – já tam občas jezdím, takže mám povědomí o tom, co jsou gardy, co dělají… Prohlížíš si různé články, zjistíš, kde se dějí jaké akce a co by bylo dobré v materiálu mít a pak tam jedeš. Připravuješ se jenom tak, že si utvoříš představu, co tam chceš mít, kam chceš jet, co tam chceš fotit. Ale to, co se tam bude dít, se nedá předvídat.

Co všechno očekávají v Respektu od fotoreportéra, že bude dělat?

To je všude asi stejné. Například se dělá článek o tom, že v karlovarském kraji tvoří sociální demokraté koalici s komunisty. Článek je o tom, jací komunisti tam jsou, co to je za lidi, kdo je ta žena, která se dostane do zastupitelstva. Od tebe se očekává, v tomhle konkrétním případě, kdy se nedá fotit nic jiného než lidi, že ty lidi s kterými se mluví, kteří v článku vystupují, vyfotíš v co nejvíce variantách. Vždy je nudné, když je na fotce jenom obličej. Proto se to snažíme vyfotit tak, aby na snímku bylo trochu víc situace a míň obličej.

Ale ona[62] má nudnou kancelář, tak ji vyfotíš spíš jako portrét. Tady šlo navíc o to, že tato komunistická radní nevypadala tak, jak si představuješ staré komunisty. Je relativně mladá, usměvavá, docela otevřená ženská. Až tě překvapí, že má dost drsné názory. Ale na první pohled působí příjemně a ty se ji snažíš vyfotit, aby na fotce příjemně i vypadala, aby to korespondovalo s tím, jak je popisovaná v textu.

Pak jdeš na tom samém místě vyfotit ty staré komunisty. Snažíš se dostat do snímku víc prostoru, aby bylo vidět, že tam mají nástěnku s napínáčkama – takový komunistický symbol, pijí turka, na hrnku je ÚV KSČ, mají tam fikusy…

Od tebe se očekává, že přivezeš co nejzajímavější obrazový materiál, což je někdy více a někdy méně možné. Od fotografa se očekává co nejinvenčnější fotka.

V Respektu jsou i rubriky, které jsou vizuálně zajímavější. Například u rozhovoru, který má vždy velký portrét, závisí jen na tobě, jak to uděláš. I když vždycky to také nejde, protože máš někdy třeba jen deset minut na to, abys člověka vyfotil. A on se třeba nechce fotit.

A co potom?

Musíš ho vyfotit, i když na výsledku se to může podepsat. Ale celkově je rozhovor hodně volná rubrika, fotograf má volné ruce na to, jak ho pojme.

Fotografie se může publikovat vždy, i když portrétovaný člověk nechce, aby se publikovala?

Ne to ne, ale k rozhovoru fotky musí být.

Musí s tím tedy člověk souhlasit, aby jeho fotografie v tisku vyšla…

[62] Nová komunistická radní za karlovarský kraj.

Souhlasit musí, jinak ten rozhovor asi nevyjde. Nebo by se tam dala dát ilustrace od Reisenauera, ale to se myslím u rozhovoru ještě nestalo.
Ale když jedeš vyfotit například komunisty a oni řeknou, že na fotce nebudou, tak tam nebudou. Ty je nemůžeš nutit.

Takže v Respektu tak nějak platí, že když lidé nechtějí být na snímku, tak je nefotografujete…

Určitě. V Respektu byl například článek, v kterém byly dva příběhy nějakých žen, které měly nevyléčitelnou nemoc. Jedna byla na vozíčku a byla na tom psychicky docela špatně a nechtěla být na fotce – že s námi bude mluvit, ale nechce být vidět. Člověk si ale zase říká, že je škoda ji tam nemít. Snažíš se s ní o tom mluvit – že ji vyfotíš tak, aby nebyla poznat, nebo že bude na fotce malá, nebo tam bude zezadu...

Než dáte vaše fotografie obrazové redaktorce, předvybíráte je před tím sám?

Ano. Člověk nafotí strašná kvanta fotek. Předvybereš nějaké, které se líbí tobě, pošleš je obrazové redaktorce a ona vybere finální. V ideálním případě s ní nad finálním výběrem diskutuješ. Konkrétně u této reportáže z Janova[63] to je zhruba tak, že obrazové redaktorce pošleš 25 fotek a ona jich osm vybere. A uděláš jich tam okolo 500.

Kdo píše popisky k fotografiím?

To je různé. Někdy to dělá redaktor, který píše celý text, někdy to dělá editor, který text edituje, někdy to dělá vedoucí vydání, který má zodpovědnost za to, že bude všechno včas namístě. A když nejsou popisky u fotek, tak je tam zkrátka doplní. Rozhodně to nedělá fotograf.

Nevadí vám to?

Ne, mně to nevadí.

[63] Článek byl dlouhý čtyři strany.

Nepřipadá vám, že se popisky k fotografiím někdy nehodí? Nemáte s tím špatné zkušenosti?

To ne… Spíš mám někdy pocit, že by člověk vybral jinou fotku než obrazový redaktor. Ale to je i tím, že i když je Respekt týdeník, máme určitý časový tlak. Když se láme půlhodiny před uzávěrkou, není už možnost příliš selektovat.

Umístění obrázků na stránce dělají grafici?

To dělá art director nebo grafici ve spolupráci s obrazovou redaktorkou.

Sled obrázků?

To dělá art director ve spolupráci s obrazovou redaktorkou. Sedí spolu u počítače a ona mu řekne, jaké fotky by tam měly být, aby je tam zkusil poskládat. Chlapík jde směrem ven, tak by neměl být úplně na straně, neměly by být vedle sebe dvě fotky, které jsou domodra, kombinují se polocelky a celky, aby to nebylo do očí. Jde spíš o vizuální věci, než o chronologii …

Co se týče úpravy fotek – kdo je dělá?

To dělá fotograf a pak ještě takzvaný skenerista, což je technik, který fotku upravuje do barevného profilu. Má teoreticky vidět, jak bude fotka, kterou vidí na monitoru, vypadat v tisku. Doupravuje ji tak, aby v tisku vyšla dobře barevně. Což ani nepovažuju za úpravy, to je spíš obrazová korekce…

A co dělá fotograf?

Sníží kontrast, zvýší kontrast… Takové úplně základní technické úpravy.

Nějaké retuše nebo něco podobného neděláte?

Myslím, že se o tom nedá mluvit tak, jakože by se to vůbec dělo. To jsou detaily, které spadají pořád do kategorie základních technických úprav. Když někomu přistane moucha na nose, tak ji asi vyretušuješ.

Ořezáváte si fotky?

To je přesně to, co vytváří emoce… Fotograf má ze zásady rád, aby fotka byla v plném formátu, jak ji vyfotil. Udělal si nějakou kompozici a přijde mu, že je důležitá. To se pak tře s grafikem, s tím, kolik tam má prostoru. On zkrátka občas zasáhne a fotku ořízne. Fotka tím najednou neztratí 30 procent informace, ale není taková, jak jsem ji chtěl mít. Ale v Respektu se dělá pokud možno plný formát. Spíš v denících udělají z velké fotky nudli.

Vy jste v Respektu působil jako fotograf už v době, kdy byl ještě „novinový“?

Externě. Sám jsem si to napsal a nafotil. Respekt zaznamenal velký posun od té doby. Dřív tam byl článek a k němu jedna fotka…

Fotografie toho deníkového typu?

To ne, snaha o nějaký přesah, snaha vyfotit fotku zajímavě tam byla vždy. Nešlo jen o zaplácnutí místa.

Je pro současnou fotografii Respektu něco typického?

Myslím, že pro Respekt je specifické to, na rozdíl například od Týdne, že se o fotkách o něco víc přemýšlí. Do časopisu se dostanou fotky, které mají opravdu nějaký přesah. Nedáš tam tu první, která tě napadne, ale snažíš se, když si přečteš text, o tom přemýšlet. Snažíš se vybrat fotku, která bude trochu autonomní, která bude zajímavá i nezávisle na textu. Samozřejmě to nejde vždy, ale je to to, čím se Respekt odlišuje.
Navíc v Respektu funguje i taková poctivost. Kvůli fotce k jednomu krátkému článku jedeš klidně až do Lipníku nad Bečvou a věnuješ se tomu i celý den. V denících se to určitě nestává, nemají na to čas. V jiných týdenících se to, mám pocit, také děje míň, radši vezmou fotku na internetu. Tady se i za nejtrapnějším detailem jede až někam do Beskyd. To je pro Respekt také typické.

Příloha č. 2: Hloubkový rozhovor s Kateřinou Malou[64] (rozhovor)

Kateřina Malá je jakožto obrazová redaktorka časopisu nepostradatelnou součástí redakčního týmu. Právě ona rozhoduje o tom, které fotografie uvidí čtenáři v časopise a které zůstanou nepoužity. V následujícím rozhovoru přibližuje svou práci.

Od kdy pracujete v Respektu?

V únoru už to budou dva roky, takže od února 2007.

To znamená, že jste v časopise pracovala už před změnou formátu z novinového na časopisecký. Už předtím jste pracovala jako obrazová redaktorka?

Já jsem nastoupila před tou změnou jako fotoprodukce. Asi po roce pak odešel obrazový redaktor, tak jsem nastoupila na jeho pozici.

Takže obrazového redaktora měl Respekt už před změnou?

Měl, ale byl na to jenom jeden člověk. Respekt byly jenom noviny, stránek bylo míň, fotek nebylo tolik, nebyly barevné, takže i když práce bylo dost, tak to obstaral jeden člověk. Teď jsme tady dvě. Fotek je mnohem víc a jsou barevné.

Tím druhým je fotoprodukční. Co je jeho práce?

Zařizuje, co je potřeba… Dává dohromady koncepci, kdežto já spíš zpracovávám nebo vybírám fotky – jak ze zahraničních agentur, tak od našich fotografů – které pak budou v čísle. Hlavně ve spolupráci s grafikem nebo art directorem, aby to bylo graficky zajímavé, aby to odpovídalo textům a aby to bylo obrazově zajímavě poskládané.

Vaše práce konkrétně tedy spočívá v tom, že dostanete fotografie od fotografa…

Já dostanu fotky od fotografa a z nich pak vybírám. Když je to větší materiál, větší reportáž, tak je u toho i fotograf. Sestavíme spolu, jak by to mělo vypadat. Když se jedná o jednotlivé fotky, tak je vybírám většinou já. Podle toho, co je zajímavé v textu,

[64] Rozhovor s Kateřinou Malou byl veden v prosinci 2008.

aby to bylo zajímavé i obrazově. Jde samozřejmě o to, aby fotka byla co nejlepší, ale zároveň musí korespondovat s textem. Vybírají se i starší fotografie, když nemusí být popisné k textu a jsou zajímavé.

To pak vy vyhledáváte v archivech? V jednom čísle jsem viděla fotografii Matěje Stránského k finanční krizi, která neměla s tématem, kromě pocitu, který ve čtenáři vzbuzovala, nic společného…

To byl případ ilustrační autorské fotky. Snažíme se, aby tyto fotky byly hlavně od našich fotografů, a vyjadřují spíš náladu. Dávají se hlavně k různým analytickým článkům z Economistu. Je nudné tam dát jenom člověka, jak mluví. Takhle je to zajímavější pro nás i pro čtenáře – mít v časopise fotku, která i třeba symbolicky vyjadřuje, o čem se píše…

To kvůli takovýmto fotografiím procházíte všechny archivy?

Já vím, co naši fotografové fotí, a procházím archivy. Když se článek týká zahraničí, tak bereme fotky většinou z agentur.

S jakými agenturami pracujete?

Převážně Profimedia a Reuters. Víceméně se všemi, ale hlavně s Profimedia. Záleží na tom, kdo co má. Záleží na tom, aby to bylo co nejlepší.

Viděla jsem v časopise i pár vašich fotografií… Fotografujete, protože nemáte dostatek fotografů, nebo máte jiné důvody?

Posledně se to stalo, protože byl víkend a všichni fotografové měli nějakou práci, nebo byli pryč… Ale není to moje práce, i když jsem fotograf.

Občas se v Respektu objeví i fotografie, které nejsou ani od vás, ani z agentur, ani vašich fotografů…

Úplně výjimečně jsou to fotky autorů článků, to se stane, když někdo někam jede a nemá smysl, téma není fotogenický, je to záběr na jednu malou fotku. To je výjimečná věc. Jinak jsou tam fotky například divadel, ale to jsou propagační fotky z akcí… Není možné, aby fotografové stíhali všechno. Takže to funguje tak, že divadla mají nafocené své propagační materiály.

Vy vybíráte tedy fotografie, dáváte je dohromady v časopise, aby to vypadalo…

Nedělám jenom tohle, ono to není úplně striktně rozdělené mezi mě a kolegyni[65]. Její prioritou je zařizovat fotografování – kdo kam pojede, domluvit to s píšícíma, zařídit akreditace… Takové organizační věci. Ale občas se i střídáme…

Moje práce je i číst texty, vědět o čem to asi bude, dopředu přemýšlet o materiálech, které by byly fotograficky zajímavé. Finální práce je vybírat fotografie, poskládat je s grafikem, aby to bylo zajímavé. To je až ta konečná práce, která je u větších materiálů poměrně časově náročná.

Říkáte dopředu fotografům, jaké snímky byste si představovala?

Když je možnost, když materiály dopředu známe – aktuální věci jsou někdy ze dne na den, ale témata ne. Konzultuju i s píšícím, co je fotograficky zajímavé, co ne. Někdy se to připravuje i několik týdnů.

Máte nějaká kritéria, podle kterých vybíráte finální fotografie?

Respekt byl vždy postavený na klasické černobílé reportážní fotce. Teď jsou v Respektu i modernější styly, člověk se tomu nevyhne, protože v barvě se vše posouvá… Snažíme se udržet pozici reportážní fotky, aby byla fotka zajímavá, aby to nebyla fotka, kterou někdo vyfotí někde na ulici, aby měla něco navíc. Snažíme se, aby i texty měly něco navíc. Což není vždycky možné. Závisí to i na tématech. Když se píše o politicích nebo o starostech, to jsou témata, která nejsou opravdu fotogenická. S tím se nedá nic vymyslet. Ale když je prostor, tak je důležité, aby fotka byla apriori dobrá a zajímavá.

[65] Kolegyní je míněna fotoprodukční.

Z kolika fotografií musíte vybírat finální?

To je různé. Když je to jedna fotka k jednomu článku, fotograf udělá předvýběr a pošle okolo pěti fotek. Závisí to i na tom, co je na vedlejší stránce, aby se tam nesešly tři stejné nebo podobné fotky. Ale když jsou to tvůrčí materiály, fotograf pošle třeba 40 fotek a pak se z toho dává dohromady příběh.

Upravujete fotografie nějak? Je rozdíl mezi tím, co vám odevzdá fotograf a tím, co pak vidí lidé v časopise?

U portrétu, který je hodně autorský, a u autorského díla se vše nechává, jak to chce mít fotograf. Například Tomki Němec má hodně kontrastní portréty, což není tiskově správně, že černá je úplně černá… Ale je to autorský portrét – jak to fotograf připraví, tak to jde do tisku.

A oříznutí?

To se snažíme nedělat, i když někdy není zbytí.

Někdy má ale fotka předem danou velikost velikostí textu?

To jsou věčné boje – dlouhé texty a málo místa.

Připadá vám ale, že se fotografiím dává spíš čím dál více prostoru, ne?

Fotek je v časopise určitě víc, než tam bývalo. Respekt byl ale vždy spíš založený na textech a tak to i zůstane. Rozhodně nejsme fotografický časopis, ale určitě se prostor pro fotku zvětšuje a fotka v něm má své místo, patří k němu.

Když byl Respekt ještě v novinové podobě, spolupracovali fotografové pouze externě?

Byl tady, tuším, jeden stálý fotograf a pak pár externistů, jako byl Tomki Němec, Karel Cudlín. Teď tady máme fotografy tři – tedy ve skutečnosti čtyři, ale dva se střídají. A je to jen taktak.

Řekla byste, že je pro Respekt a jeho fotografie něco specifického?

Asi reportážní styl, což už není úplně celoplošně pokryté. A práce s ilustračními fotkami i staršími od našich autorů, hlavně od Karla Cudlína a Tomki Němce, kteří mají bohaté archivy. Snažíme se, aby fotka měla své místo. Aby to nebylo jen narychlo zapláclé místo fotkou z agentury.